

ANOETAKO EUSKARAREN KALE ERABILERAREN NEURKETA

1	Sarrera.....	4
1.1	Erabilera neurtzearen beharra.....	3
1.2	Euskal Herriko Neurketa.....	3
1.3	Erabilera datuen garrantzia herri mailako hizkuntza planifikazioan.....	4
2	NEURKETA nola egin dugun	5
2.1	Neurketa egunak eta orduak	5
2.2	Aztertutako zonaldeak eta neurketarako ibilbideak	5
2.3	Neurketarako metodologia	5
3	Neurketaren EMAITZAK.....	8
3.1	Emaiza orokorrak	8
3.2	Erabileraren bilakaera	9
3.3	Adin taldekako emaitzak.....	11
3.4	Adin taldekako erabileraren bilakaera	12
3.5	Neurketa egunen araberako emaitzak	13
3.6	Sexuaren araberako emaitzak.....	14
3.7	Haurren presentziaren eragina eta bilakaera	15
3.8	Taldearen osakera.....	17
4	Hizkuntza GAITASUNA eta BILAKAERA herrian	19
4.1	Anoetako ezagutza (01)	19
4.2	Ezagutzaren bilakaera.....	21
4.3	Adin taldekako ezagutzaren bilakaera.....	22
5	Emaitzen AZTERKETA ETA ESANAHIA	25
5.1	Espero daitekeen erabilera: kontzeptuaren azalpena	25
5.2	Erabilera erreala eta espero daitekeen erabilera	26
5.3	Eskualdeko, probintziako eta Euskal Herriko datuekiko alderaketa.....	28
6	Datozen urteetarako BEGIRA Prospekzioa (2006-2016).....	30
7	ERANSKINAK	32
7.1	<i>Txillardegiren</i> eredu matematikoa eta erabilera isotropiakoa.....	32
7.2	Neurketa arauak eta oharrak.....	37
7.3	Fitxak.....	40
7.4	Emaiza orokorrak	42

1 SARRERA

Soziolinguistika Klusterrak (aurretik SEI Elkarteak) Anoetan egiten duen bigarren neurketa da 2006ko hau; aurretik, 2001ean ere SEIk egin zuen neurketa udalerrian. Txosten honek 2001ekoaren egitura berdina jarraitzen badu ere, datu berriak eskaintzen dira, 2006ko erabilera datuak eta 2001eko ezagutzarenak, eta baita datu horien zein 2001eko neurketako datuen araberrako bilakaerak ere.

1.1 Erabilera neurtzearen beharra

Euskararen egoera ona den edo txarra den, hobera doan edo okerrera doan galdetzen digutenean, askotan ez dugu jakiten nola erantzun, eta sarri erantzuna bera oso modu subjektiboan ematen dugu. Zentzu honetan, gero eta garrantzitsuagoa zaigu euskararen egoera eta bilakaera modu objektiboan baloratzeko aukera ematen diguten datuak izatea, eta datu horien artean bada bat herriko **euskararen errealitatea adierazteko funtsezkoa dena: kalean erabiltzen den euskararen neurketa**, hain zuzen ere.

Badira beste hainbat datu (errolako ezagutza datuak, ikastetxe eta euskaltegiatako matrikulazio datuak...) herriko hizkuntza egoera ezagutzeko baliagarri direnak. Hala ere, herrian euskararen normalizaziorako ahaleginen ondorioak eta denborarekin ematen diren aldaketak eguneroko erabileran islatzen dira; gure herriko esparru ezberdinetan, besteak beste, herriko kaleetan. **Kale erabileraren neurketak, hortaz, errealitate horren berri ematen digu modu zuzen eta objektibo batean.**

Kontuan izan behar dugu, hizkuntza egoerari buruz ematen diren datu gehienak, oro har, hiztunek inkestetan aitorturiko datuak direla (errolakoak, inkesta bidezko ikerketak, etab.). Hau horrela da, besteak beste, erabilera modu errealean neurtzea ez delako erraza izaten. **Soziolinguistika Klusterrak egindako neurketak kalean behaketa zuzenaren bidez lorturiko datuak eskaintzen dizkizue.** Horretarako, gainera, **oinarri metodologiko sendoa dugu.** Gaur egun Soziolinguistika Klusterra arduratzen da Euskal Herri mailan Kale Erabileraren Neurketa egiteaz eta horrez gain zenbait udalerritan ere egin ditugu honen antzeko neurketak (esate baterako, gaur egunera arte 40 bat herritan burutu ditugu neurketak SEI Elkartearen izenean, eta beste hainbeste Soziolinguistika Klusterraren izenean).

1.2 Euskal Herriko Neurketa

Anoetan egin dugun Kale Erabileraren Neurketaren **oinarri metodologikoa Euskal Herri mailan egiten den neurketan garaturikoa da**, baina kasu honetan herriko berezitasunetara egokituta.

Euskal Herriko Kale Erabileraren Neurketa Orokorra 1989. urtean egin zen lehen aldiz eta geroztik lau urtez behin errepikatu da (2001etik aurrera bost urtez behin): 1993an, 1997an, 2001ean eta 2006an ere egin da. Azken neurketan bezala, hemendik aurrerakoak ere bost urtean behin egingo dira (besteak beste, errolako datuekin bateratze aldera). Neurketa horretan Euskal Herriko 5.000 biztanletik gorako herri guztietan eta hemendik beherako batzuetan egiten dira neurketak. Orotara 250.000 hiztunetik gora behatzen dira kalean hizketan. 2006ko neurketan ikerketa sendotzeko hainbat aldaketa metodologiko egon dira. Guztira 63 neurtu dira, eta erabilera datuak fitxa bakarrean jaso dira

(aurreko neurketetan ez bezala). Fitxa honetan informazio baliagarriena ahalik eta egokien jasotzeko lan handia egin da.

1998an EKB desagertu ondoren, **SEIk hartu zuen bere gain Neurketa Orokorra egitearen ardura** eta 2001eko azaroan bertan egin genuen IV. Neurketa. Modu horretan, beraz, **SEIk orain arteko neurketen oinarri metodologikoa eta esperientzia jaso du, eta orain, Soziolinguistika Klusterrak oinarri kontrastatu hau erabiliz egin du 2006an V. Kale Neurketa ere.**

1.3 Erabilera datuen garrantzia herri mailako hizkuntza planifikazioan

Kale Erabileraren datua funtsezkoa da herri mailan hizkuntza errealitatea ezagutu edota planifikatu nahi duen edonorentzat. Euskararen aldeko sustapen lan bat aurrera eraman ahal izateko baliabideak mugatuak izan ohi direnez, beharrezkoa zaigu premiarik larrienak zein diren ezagutzea, lehentasunak finkatzea, eta ondoren horiengan eragiteko ekimenak martxan jartzea.

Neurketak, besteak beste, adin talde bakoitzak kalean euskara zenbat erabiltzen duen esaten digu, eta horrek **asko errazten digu ondoren lehentasunak non dauden identifikatzeko.** Gainera, Kale Erabileraren neurketak maiztasun batekin eginez gero (urtero, bi urtez behin...), urtetik urtera gertatzen den bilakaera ezagutu ahal izango digu, eta modu horretan herrian izaten diren hizkuntza aldaketak gertutik jarraitu ahal izango ditugu.

Alde horretatik, **2006ko hau** Kale Erabileraren Neurketan Anoetan egiten den **lehen neurketa ez denez**, udalerrian SEI Elkarteak 2001ean egin zuen neurketarekin alderatu eta dagokion interpretazioa egin ahal izango digu¹. Horretarako, 2006ko Kale Erabileraren Neurketa honetan, udalerrian erabilitako diseinu eta metodologia bera erabiltzen saiatu gara. Izan ere, urte ezberdinetako neurketen jarraipen bat egiteak eta datuak konparatzeak du interesa, erabilerari dagokion bilakaera ezagutze aldera.

¹ EKBk egindako Euskal Herri mailako neurketetan, 1989an eta 1993an Anoetan ere neurketak egin ziren. Neurketa haietan jasotako lagina, ordea, nahikoa zen neurketa nagusirako, baina ez herri mailako neurketa gisa hartzeko. Hori horrela, ez da egokia datu hauek bilakaeran aintzat hartzea.

2 NEURKETA NOLA EGIN DUGUN

2.1 Neurketa egunak eta orduak

Anoetan Euskararen Erabileraren Kale Neurketa 2006ko urrian burutu da: hilaren 18an (asteazkena), 20an (ostirala), eta 21ean (larunbata), hain zuzen.

Guztira ondorengo koadroan dituzuen bost neurraldiak egin dira:

➤ Urriak 18, asteazkena,	17:00-20:00
➤ Urriak 20, ostirala,	10:00-12:00
➤ Urriak 20, ostirala,	18.00-21:00
➤ Urriak 21, larunbata,	11:00-13:00
➤ Urriak 21, larunbata,	18.00-20:00

2.2 Aztertutako zonaldeak eta neurketarako ibilbideak

Anoetan ibilbide nagusi batean egin da neurketa, beti ere udaleko teknikarien irizpideak kontuan hartuta. Aztertutako ibilbideak herria zeharkatzen du, ahalik eta hitzun kopuru adierazgarriena eta gunerik jendetsuenak biltzea izan baita gure asmoa.

Kale Neurketa, beraz, jarraian azaltzen den ibilbidean zehar burutu da:

- Villabona-Anoeta pasealekutik Errota Aldea auzora eta Apeadero Aldera.
- San Juan kalea igo (Alkizako norabidean) eta Bidegain pasealekutik itzuli (dendak dauden ertzeraino) Eliz-aurrera.
- Herriko plaza, Alkartasuna pilotaleku ingurua eta San Juan Batailatzailea eliza ataria (haurren jolaslekua).
- Hortik Kale Berrira, jarraian Sortalde kalera eta bidegurutzean Iturburu kale aldera hartu eta Solkorre kaletik aurrera jarraitu.
- Isasti kalea, Hozpel kalea eta Etxaburu kalea igaro ondoren, San Juan kaletik Idiakaitz auzora eta ondoren, Goiz-Argi ingurutik berriro ere Villabona-Anoeta pasealekura.

2.3 Neurketarako metodologia

Arestian aurreratu dugun moduan, ibilbide bakoitzaren nondik norakoa zehazterakoan eta definitzerakoan irizpide nagusia herriko kalerik jendetsuenak biltzea izan da: plaza inguruak, parkeak, geltokiak, salerosketa kaleak, etab. Ibilbidearekin batera, neurketarako egunak eta orduak ere definitu ditugu, eta hauen hautaketan gure helburua herriko biztanle guztiak (potentzialki behintzat) neurtu ahal izatea izan da; alegia, hautatutako egun eta orduetan herritar guztiek izatea estatistikoki neurtuak izateko aukera.

Neurtzaileak

Kale neurketa hauek egiten Soziolinguistika Klusterreko hiru neurtzaile profesional ibili dira: Itsaso Irastortza, Ainhoa Agirre, eta Allende Bañares. Neurtzaile hauek neurketa horretarako beharrezko formazioa jaso dute Soziolinguistika Klusterraren eskutik, eta bertako irizpideei jarraiki bildu dituzte behatutako errealitateari buruzko datuak. Herriko laguntzaile bat ibili da beraiekin: Joseba Agirrezabala.

Behaketa zuzena

Neurtzaile hauen ikerketa-metodologia behaketa zuzena izan da. Hau da, hiztunak neurketaren momentuan erabiltzen duen hizkuntza jaso dute zuzenean, ezertxo ere galdetu gabe. Horrela, neurtzaileek ibilbidean zehar topatzen duten jendeak darabilen hizkuntza jaso dute, horretarako espreski prestatutako fitxetan (ikus 3. eranskina).

Hiztunek, bada, ez dakitenez behatuak direnik, neurtzaileek hiztunaren joera naturala jaso dute. Beraz, inkestaren bidez jasotako datuen subjektibotasuna baztertzen da, eta horrela emaitza fidagarriagoak lortzen dira.

Elkarrizketa hizkuntza

Ezaugarri metodologikoen artean aipatu beharreko beste bat honakoa da: neurtzen duguna, **norbanakoaren hizkuntza baino, taldeko elkarrizketa hizkuntza** dela. Kaleko erabileraz ari garela, elkarrizketak dira behatzen eta zenbatzen ditugunak, eta elkarrizketok beti dira bi lagun edo gehiagoren artekoak (ezinbestean). Ondorioz, talde batean elkarrizketa bat behatzen dugunean, **une horretan hizketan ari denaren hizkuntza** hartzen dugu kontuan talde osoarentzat, suposatuz une horretan hizkuntza horretan ari badira, beste batean ere horrela ari direla, eta aldi berean suposatuz taldeko hiztun hori izan beharrean beste bat balitz hizketan ari dena, neurtu dugun hizkuntza berean egingo lukeela.

Kale erabileraren neurketa izanik, hiztun talde bakoitza une labur batean baino ez dugu behatzen, eta ondorioz metodologia honekin ezin dugu taldeko kide bakoitzaren jokaera ezagutu. Dena den, hau horrela egiteko oinarri metodologikoak sendoak dira. Kanean behatzen ditugun hiztun taldeek hizkuntza jokaera finkatua izaten dute eta hau oso gutxitan aldatzen da. Neurtzen ditugunak kasurik gehienetan lagunak, familia berekoak edota hurbilekoak izaten dira. Kasu hauetan, Euskal Herrian behatu ahal izan diren hizkuntza ohituren arabera, erabakita egoten da —inkontzienteki bada ere— zein hizkuntzatan izango den elkarrizketa.

Euskara ez dakiteneen kasuan erabaki hori automatikoa da (gaztelaniaz, alegia). Eta dakiteneen artean, pertsona bat ezagutu eta denbora gutxira finkatu ohi da berarekin zein hizkuntza erabili. Talde batean ere antzera gertatzen da: hiztun jakin batzuen artean hizkuntza jakin bat hautatzen da eta aurrerantzean hiztun horien arteko elkarrizketak kasurik gehien-gehienetan hizkuntza horretan izango dira. Jakin badakigu hizkuntza ohiturak aldatu ere egiten direla —ahalegin horretan dihardugu, hain juxtu— baina aldaketa ez da “berez” edo modu erraz batean gertatzen, eta hain zuzen aldakaiztasun horrek, hiztun jakinen arteko hizkuntza ohiturak, oro har, egonkor izatea dakar.

Fitxak

2006ko neurketa honetan erabilera datuak fitxa bakarrean jaso ditugu. Fitxa honen bidez, erabilera zenbatekoa den jakiteaz gain, ondorengo hiru aldagai hauek euskararen erabileran duten eragina neurtzeko aukera izan dugu: sexuaren eragina, haurren presentzia eta neurtzen dugun taldearen osakera. Neurraldi guztietan fitxa berdina erabili da.

Laginari dagokionez, herriko biztanleria kontuan izanik erabileraren emaitzak adierazgarriak izan daitezten neurtu beharreko hiztun kopuru minimoa zenbatekoa den kalkulatu dugu. Lagin errepresentagarri horrek ezarritako gutxienekoak gainditu ahal izan ditugu egindako neurketetan eta, hortaz, **neurketa horrek modu adierazgarrian islatzen du Anoetako kaleetan gaur egun euskara zenbat erabiltzen den.**

“Anoetarren” erabilera baino Anoetako kaleetako

Muga metodologikoak tarteko, ezin dugu erabateko ziurtasunez esan neurketa honetan jasotakoa Anoetako biztanleen (*anoetarren*) erabilera denik. Horren orde, zuzenagoa da esatea Anoetako kaleetan jaso dugun erabilera dela hemen aurkezten duguna. Izan ere, ezin dugu ziurtatu kalean neurtzen ditugun hiztun guztiak herrikoak direnik.

Bestalde, Kale Erabileraren Neurketa egitean neurtzen ditugun hiztunak ez dira beti berdinak, eta ezin dugu aurreikusi kalean noiz norekin topo egingo dugun. Ondorioz, jasotako datuak adierazgarriak izanik ere, aztergai dugun aldagaia —euskararen kale erabilera, alegia— neurri txiki batean aldagarria da. Horregatik da, besteak beste, bereziki interesgarria maiztasun jakin batekin neurketak egin eta joera nagusiei erreparatzea. Edonola ere, erabilitako metodologiak bermea ematen digu neurketa bakoitzaren emaitzetatik zenbait ondorio orokor ateratzeko.

Adierazgarritasuna

Esan bezala hainbat aldagaik erabileran duen eragina aztertu dugu neurketan: adina, sexua, eta taldearen osaera, besteak beste. Horretarako ibilbide berean bi eta hiru orduko bost neurraldi egin ditugu. Neurraldi guztietan hiztunaren adina jaso dugu (hamabi ordutan, beraz); baita hiztuna hurrekin dagoen ala ez, hiztunaren sexua, eta behatutako taldea adin talde bereko kideez osaturik dagoen ala ez ere.

Emaitzak aztertzerakoan laginaren tamaina izango dugu kontuan, laginak gutxieneko kopuru bat bete behar du aldagai horren eragina aztertu ahal izateko. Izan ere, aldagaia zenbat eta zehatzagoa izan lagina txikiagoa izango da eta datuek adierazgarritasuna galduko dute. Esaterako, behatutako hiztunen adina taldeka banatzeko behar adina lagin (neurtutako pertsona kopurua) izango dugu, baina adin talde bakoitzean sexuaren arabera azterketa egiteko ez, aldagai bat zenbat eta gehiago deskonposatu, orduan eta lagin txikiagoa baitugu emaitzen irakurketa egiteko.

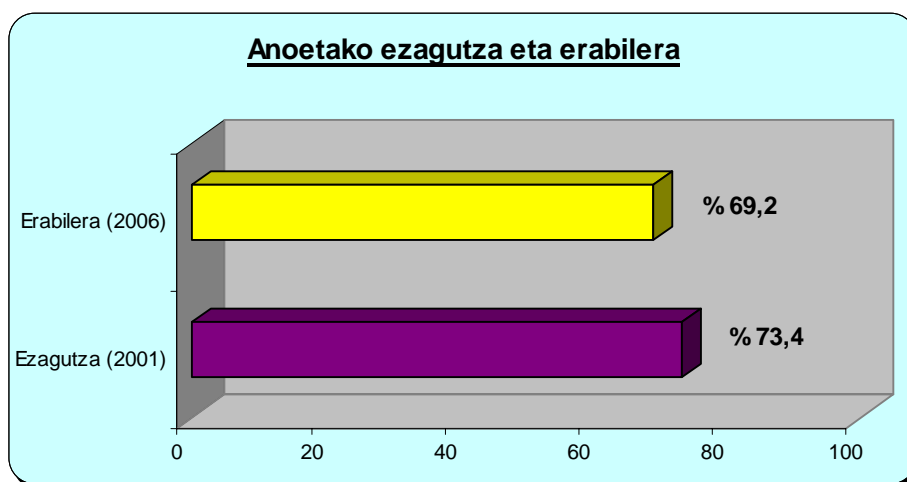
3 NEURKETAREN EMAITZAK

3.1 Emaizta orokorrak

2006ko neurketa honetan jasotakoaren arabera, **Anoetan euskararen kale erabilera % 69,2 da;** alegia, kalean neurtu diren 100 elkarrizketetatik 69 entzun ditugu euskaraz, eta gainerakoak erdaraz (gaztelaniaz gain, beste hizkuntzak ere kontuan hartu ditugu azterketa honetan).

Egindako neurketetan guztira 1.044 hiztuni dagozkien datuak jaso dira, herriko biztanleriaren % 63² litzatekeena. Behatutako hiztun kopuru honek Soziolinguistika Klusterrak neurketaren emaitzen fidagarritasuna bermatzeko ezarritako gutxienekoa erraz gainditzen du, eta hortaz, **neurketa honetan lortutako erabilera datuek oinarri sendoa dute laginaren tamainari dagokionean.**

Euskararen KALEKO ERABILERA (2006)	Euskararen EZAGUTZA (01)
% 69,2	% 73,4
Neurtutako hiztun kopurua	Anoetako hiztun kopurua (01)
1.044 (herritarren % 63)	1.652



² Anoetak 1.652 biztanle ditu 2001eko erroldako datuen arabera. Kontuan hartzekoa da, dena den, kale neurketa batean zenbait hiztun behin baino gehiago neur daitezkeela edota neurtutako hiztunen bat herrikoa ez izatea gerta daitezkeela.

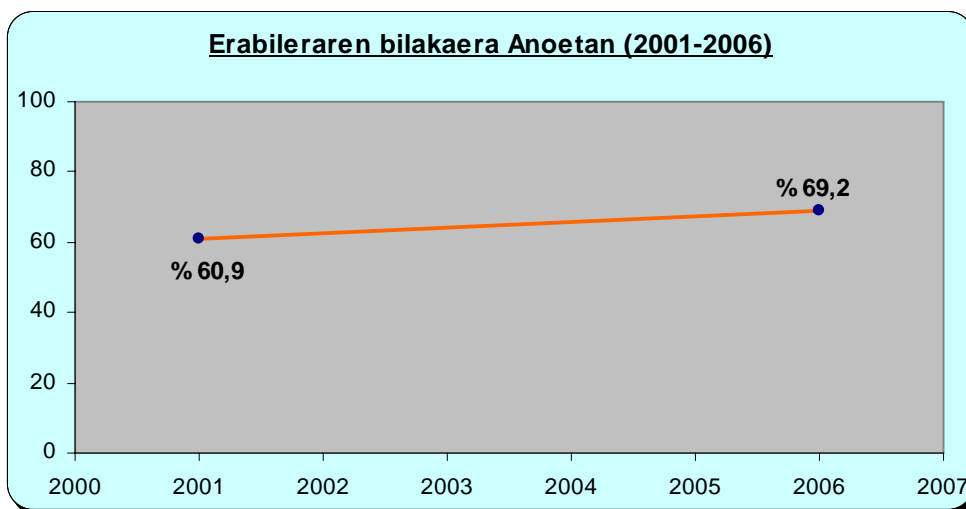
3.2 Erabileraren bilakaera

Herriko euskararen erabilera aztertzeke garaian, erabileraren bilakaerari erreparatzeak berebiziko garrantzia du: batetik, normalizazio mailan egindako ahaleginen ebaluaziorako informazio interesgarria eskainiko digulako, eta bestetik, ondorengo urteetako jokaerak aurreikusten ere lagun diezagukeelako.

Emaitzak alderatzeko, 2001ean udalerrian egin zen neurketa hartu dugu kontuan. Horretarako diseinua eta erabilitako metodologia berbera izan zitezten ahalegindu gara, eta, ibilbideetako kale guztiak bat datozela esan dezakegu. Hortaz, sistematikoki eta modu berean egindako neurketak direnez, datuen konparaketa jaso dugu jarraian. Argi adierazi nahi dugu, berriro ere, konparaketa behar bezala egiteko neurketaren diseinuak berbera izan behar duela.

Sarrerako ohar batean aipatu bezala, udalak berak eginiko neurketez gain, 1989an, 93an EKBk eginiko neurketak ere badaude, baina hauetan lagina txikiagoa zenez, datu hauek ez ditugu kontuan hartu bilakaeran.

Gatozen, bada, bilakaerara. Hona hemen 2001etik 2006rako euskararen erabilera grafikoki azaldua:



Neurketa hauetako erabileraren bilakaera aztertzean, garrantzitsuena joera orokorreari erreparatzea izan ohi da, datu zehatzei baino.

2006ko neurketan jasotako datuen arabera, Anoetan azken 5 urteotan (2001etik 2006ra, hain zuzen) **erabilera 8,3 puntu igo da.** Anoetako erabileraren bi neurketak kontuan hartuta, beraz, diagraman ikusten dugun moduan, **2001eko neurketatik 2006kora erabilerak gora egin du;** zortzi puntuko igoera gertatu da, hain zuzen ere.

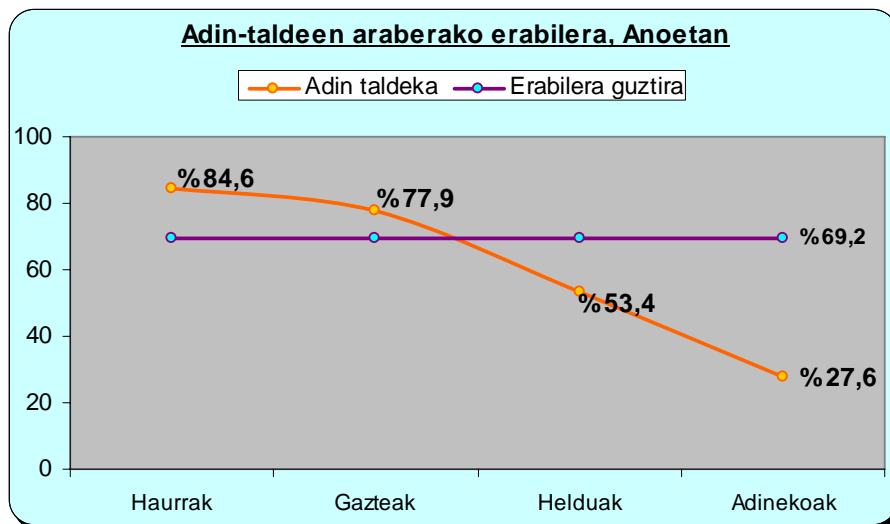
Datozen urteetan, beraz, arretaz jarraitu beharko zaio bilakaerari, maila horri eusten zaion ikusteko. Horretarako, aurretik esan dugun moduan, diseinua eta metodologia zehazki errespetatzea ezinbestekoa izango da.

3.3 Adin taldekako emaitzak

Neurketako datuak adin taldeka bereizita jaso ditugu. Eta adin taldeak, berriz, honela banatu ditugu:

↔	Haurrak:	0 urtetik 14 urte bitartekoak
↔	Gazteak:	15 urtetik 24 urte bitartekoak
↔	Helduak:	25 urtetik 64 urte bitartekoak
↔	Adinekoak:	65 urtetik gorakoak

Egindako neurketa guztiak batuta, honako hau da adin talde bakoitzean neurtutako euskararen erabilera:



Diagraman ageri moduan, **euskara gehien erabiltzen dutenak haurrak dira (% 84,6); ondoren gazteak ageri dira, 6,7 puntu gutxiagorekin (% 77,9). Euskara gutxien erabiltzen dutenak eta herriko batez bestekotik behera gelditzen direnak, ostera, helduak eta adinekoak dira (% 53,4 eta % 27,6, hurrenez hurren); aldea nabaria da, bereziki adinekoen kasuan, erabilera ia laurdena izatera jaisten baita haurren eta gazteen erabilerarekin alderatuz gero.**

Datu hauek kontrastatze aldera, kontuan hartzekoa da adin taldeka neurtutako hiztunen kopurua. Izan ere, neurketa gehienetan gertatzen den moduan, Anoetan ere azpimarratzekoa da **gazteetan eta bereziki adinekoetan neurtu dela hiztun kopururik txikiena**. Dena dela, atera ditugun ondorioak ateratzeko, kopuru hori errepresentagarria dela deritzogu. Helduetan eta haurretan neurtu da, beraz, hiztun kopururik handiena.

Ezagutza mailak kontuan hartuta, adin-talde gazteenengan erabileran jasotako emaitzak ez dira harritzekoak. Izan ere, urte askotako irakaskuntzako ahaleginei esker adin talde euskaldunenak haurrena eta gazteena dira ezagutzari dagokionez, eta neurketak adierazten digunez, Anoetan baita kaleko erabileran ere. Gazteen ezagutza maila haurrenaren gainetik ageri bada ere (hiru puntu), erabilerari dagokionez gazteen erabilera haurrenaren azpitik agertzea ez da harritzekoa. Izan ere, Euskal Herri mailan ohikoa baita haur izatetik gazte izatera pasatzean, hizkuntza ohiturak ere

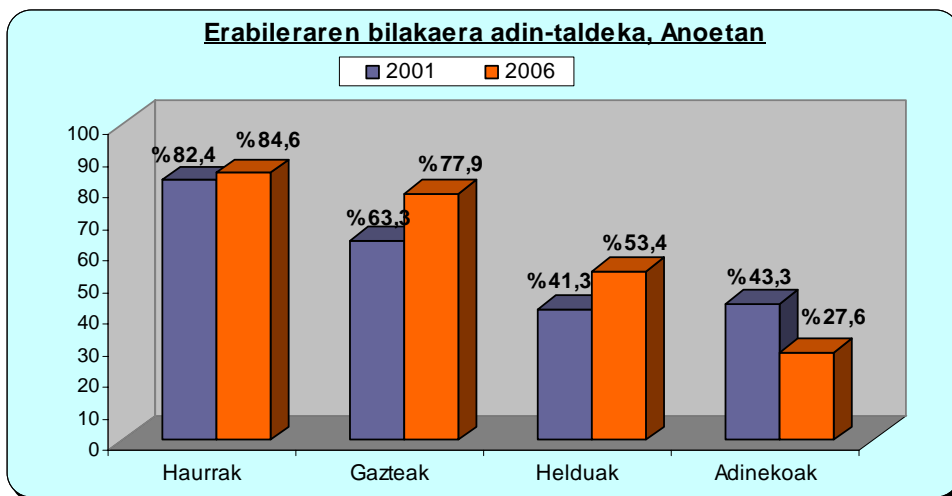
aldatzea; eta askotan, haur izatetik gazte izatera pasatzean erabilera mailak behera egiten du. Adinekoei dagokienez, ordea, ezagutza % 60tik gorakoa dela kontuan hartuta, erabilera maila espero zitekeena baino baxuagoa jaso da.

3.4 Adin taldekako erabileraren bilakaera

Herri batean euskararen erabilera aztertzeko garaian erabileraren adin taldekako bilakaera bereziki garrantzitsua da. Normalizazio mailan egindako ahaleginen ebaluaziorako datu zehatzagoak lor ditzakegu, eta neurri batean, ondorengo urteetako jokaerak ere aurreikus genitzake.

Aurretik esan dugun bezala, Villabonan euskararen erabileraren neurketak 2001ean ere egin ziren. Emaitzak alderatzeko, beraz, 2001ean udalerrian egindako neurketara jo dugu. 2006ko neurketan erabilitako diseinua aurreko neurketan erabilitako berbera izan denez, konparaketa honek, erreferentzia soil izatetik haratago, ondorio zuzenak ateratzeko balio diezaguke.

Hona, segidan, azken bost urteotan adin talde ezberdinek erabilerari dagokionean izaniko bilakaera, diagrama bakar batean jaso:



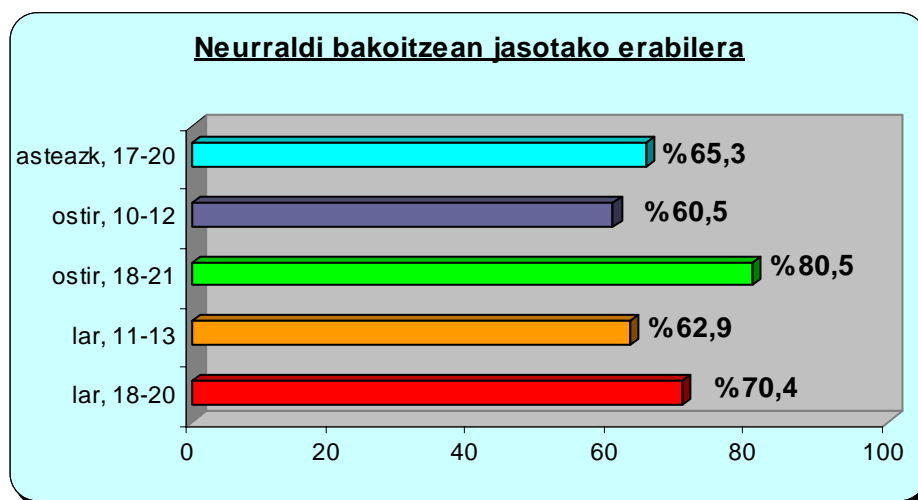
Ikus dezakegunez, erabilerak aldaketak izan ditu bost urte horietan. Diagramak modu argigarrian azaltzen duen bezala, datuak ditugunetik **haurrak dira, batez ere, eta gazteak, ondotik, erabilera indizerik altuena erakutsi izan dutenak.** Bi adin talde gazteenen bilakaera, areagotzearena izan da 2001etik 2006ra; haurrengan, erabilera maila % 80tik gorakoa dela kontuan hartuta, igoera apala izan da (2 puntukoa) da; gazteengan, aldiz, ia 15 puntuko igoera gertatu da bost urte hauen buruan. Gaur egun ez da ohikoa gazteen erabilerak norabide hau hartzea, eta beraz, euskararentzat garrantzitsua eta pozgarria da neurri honetako hazkunde bat gertatzea.

Helduen erabilerak ere gora egin du bost urteotan; 12 puntuko igoera gertatu da, hain zuzen, adin-talde honetan. Haurren eta gazteen euskararen ezagutza eta erabilera mailak ikusita, helduen erabilera ere positiboa izatea espero zen, eta teorikoki bilakaera positiboa izaten jarraitu beharko du etorkizun hurbilean.

Azkenik, **bilakaeran beheranzko joera agertu duen adin-talde bakarra adinekoena izan da**. 16 puntuko jaitsiera gertatu da adinekoen artean 2001etik 2006ra. Tolosaldean, Gipuzkoan, eta oro har Euskal Herrian beste adin taldeen erabilera mailak kontuan hartzen baditugu, adinekoen erabilera maila helduenaren azpitik agertzea ez da ohikoa; Anoetako kasuan, ordea, hori bera jaso da 2006ko Kale Neurketan.

3.5 Neurketa egunen arabera emaitzak

Anoetako kaleetako erabilera aztertzeko bost neurraldi nagusi egin dira. Asteazken zehar hiru eta aste bukaeran beste bi. **2006ko neurketa honetan, euskararen erabilera maila altuena ostiral arratsaldean jaso da (% 80). Ondoren, larunbat arratsaldean ere, erabilera maila altua jaso da, % 70, hain zuzen. Gainerako hiru neurraldietan (asteazken arratsaldean, ostiral goizean, eta larunbat goizean), % 61-65 bitarteko erabilera maila jaso da.**

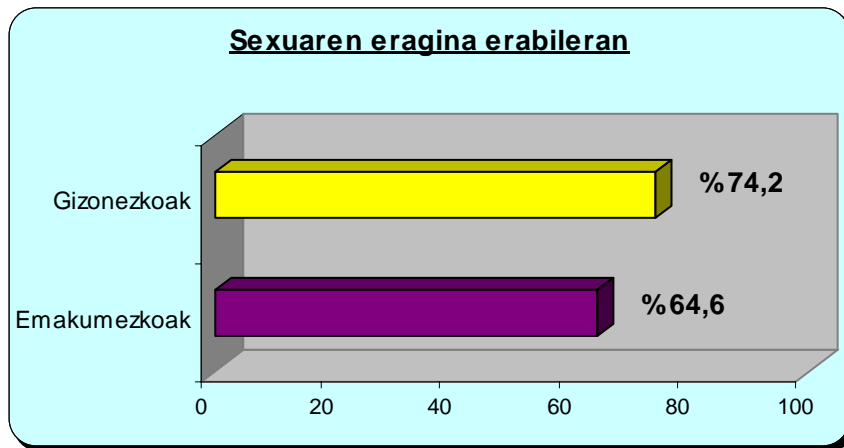


2001eko datuetan erreparatuz, esan beharra dago orduko hartan neurraldi bat gutxiago egin zela: alegia, larunbat arratsaldean ez zen neurketarik egin. Hori kontuan izanik, 2001eko neurketan larunbat goizean jaso zen erabilera maila altuenekoa.

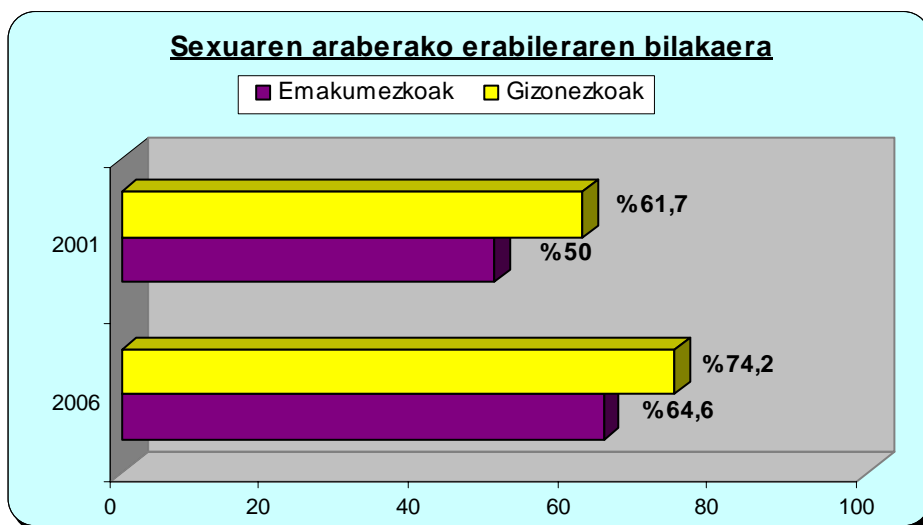
Kasu honetan, beraz, egun batetik besterako neurketen emaitzak alderatuz ezin da ondorio garbirik atera. Datozen urteetan neurketa egun eta ordu berdinetan egiten jarraituko balitz, konparaketak egiten jarrai daiteke. Oraingo kasuan, aldiz, **neurraldi bakoitzeko erabilera erreferentzia bat baino ez da**, eta egun guztietan orotara jasotako lagina da guretzat erreferentzia nagusia.

3.6 Sexuaren araberako emaitzak

Hego Euskal Herrian, hiztunaren sexuak, hau da, hiztuna emakumezkoa edo gizonzkoa izateak oro har ez du eragin esanguratsurik euskara erabiltzerakoan. Anoetan, ordea, datua nahiko esanguratsua da: jasotako datuen arabera, **gizonzkoek 10 puntu gehiagoan erabiltzen dute euskara**, diagraman ikus daitekeen moduan. 2006ko neurketa honetan, beraz, herriko **gizonzkoek emakumezkoek baino euskara erabiltzeko joera handiagoa erakutsi dutela** esan daiteke. Aldea oso nabarmena ez bada ere, aurrera begira datu honen bilakaera zaindu beharko da, aldea handitzen den edo ez ikusteko.

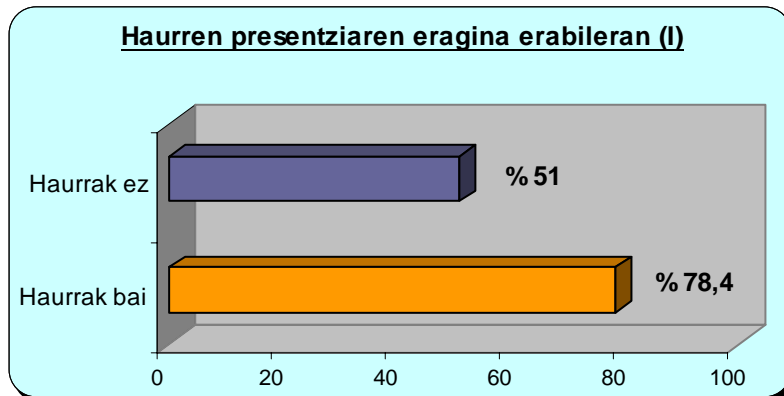


2001eko datuak ere baditugu Anoetako sexuari dagokion eraginaren bilakaera aztertzeko. Diagramari erreparatuta ikus dezakegun moduan, 2001ean ere azken neurketa honetako joera bera antzeman zen. Alegia, gizonzkoek emakumezkoek baino euskararako joera handiagoa azaldu zuten orduan ere. Orduko hartan ere, aldea oso antzekoa izan zen: 11,7 puntukoa, hain zuzen.

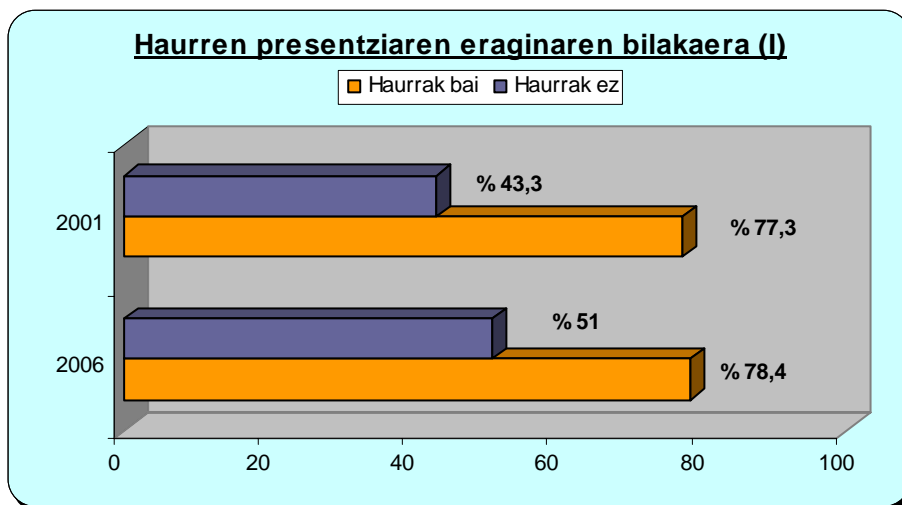


3.7 Haurren presentziaren eragina eta bilakaera

Haurren presentziaren aldagaia ere biziki interesgarria zaigu, kasu askotan euskararen erabileran eragin nabarmena baitu. Egin ditugun hainbat neurketatan (beste herrietan, Euskal Herrian...) haurrak tartean egotean euskararen erabilera nabarmen igotzen dela baieztatu ahal izan dugu. **Datuek adierazten dute arau orokor hau Anoetan ere betetzen dela.** Ikus dezagun ondorengo diagraman, haurrak egon ala ez, zenbatekoa den aldea:

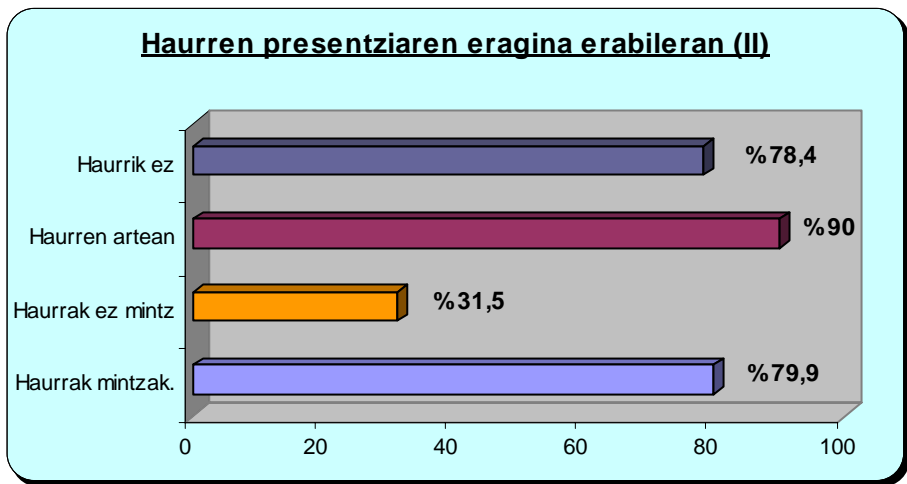


Haurrik tartean ez denean erabilera % 51 den bitartean, haurrak present daudenean, berriz, neurtutako erabilera 27 puntu altuagoa da (% 78,4). Nabarmen hazten da, beraz. Ondorioz, haurrik ez egotetik egotera dagoen **hazkundera % 54³** da. Esan bezala, hortaz, Anoetako kaleetan elkarriketa batean haurrak tartean egotearen aldagaiak eragin nabarmena du elkarriketa euskaraz edo erdaraz izateko. Aurreko neurketetako emaitzak alderatzen baditugu, 2001eko neurketan haurren presentziaren eragina are nabarmenagoa izan zen; izan ere, erabilera maila haurrik ez zegoenean 34 puntu baxuagoa zen haurrak tartean zirenean baino.

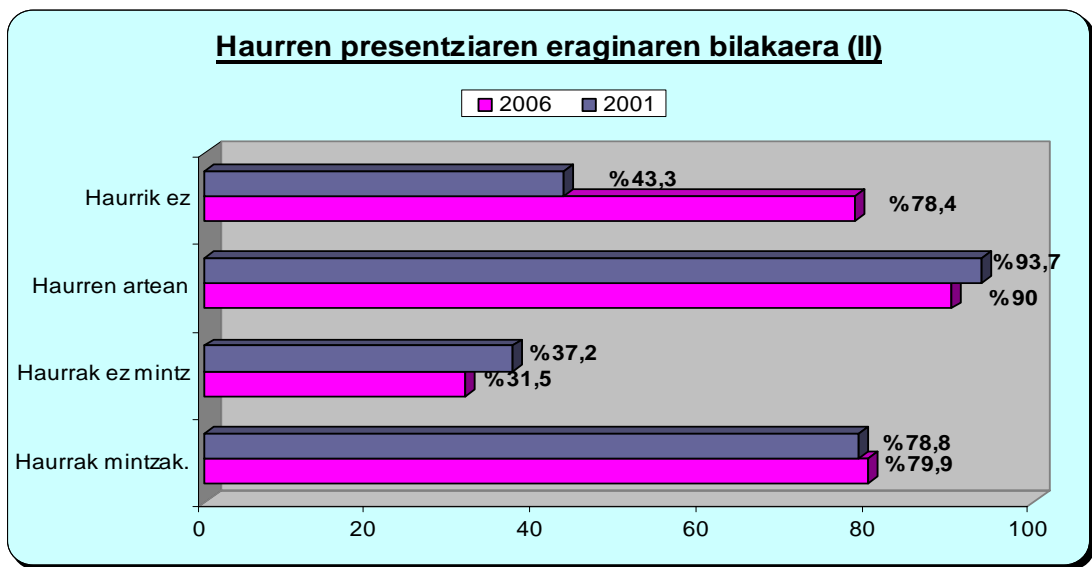


³ Indize hau, haurren presentziaren eragina erakusten duena, honela ateratu dugu: $(78,4 - 51) / 51 * 100$

Dena den, haurren presentziak zein eragin duen jakiteaz gain, interesgarria zaigu erabilera edo **komunikazio hori zehazki zein modutan gertatzen den** jakitea. Alegia, haurrak elkarrizketan zuzenean parte hartzen duten (mintzakide diren) edo ez diren mintzakide; eta horrek erabileran eraginik ba ote duen. Hori azaltzen digu ondorengo diagramak:



Horrenbestez, **erabilerak nabarmen egiten du gora haurrak mintzakide direnean**: alegia, **batez ere haurren beraien artean jasotako elkarrizketetan** (% 90) edo haurrek elkarrizketan zuzenean parte hartzen dutenean (% 80). Diagraman ikus daitekeen moduan, haurrak presente egonda ere, elkarrizketan parte hartzen ez badute, nagusien arteko elkarrizketetan euskararen erabilera izugarri jaisten da; 2006ko neurketan erdia baino gutxiago izatera jaisten da, hain zuzen, haurrak mintzakide izatetik mintzakide ez izatera erabilera maila (% 80tik % 31ra, hain zuzen). Bestalde, haurren presentzia soilak ez du eragin nabarmenik helduen erabileran.



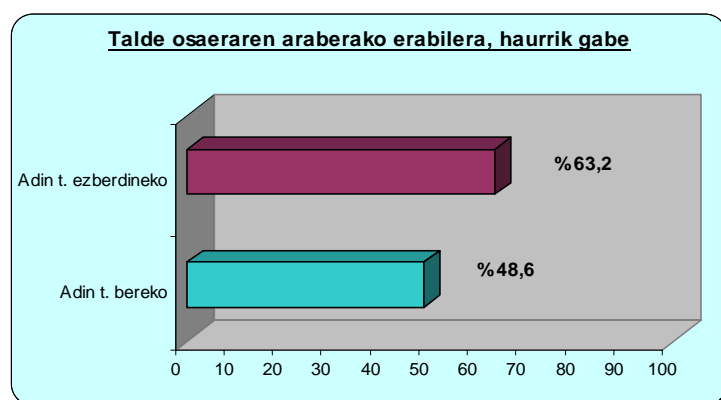
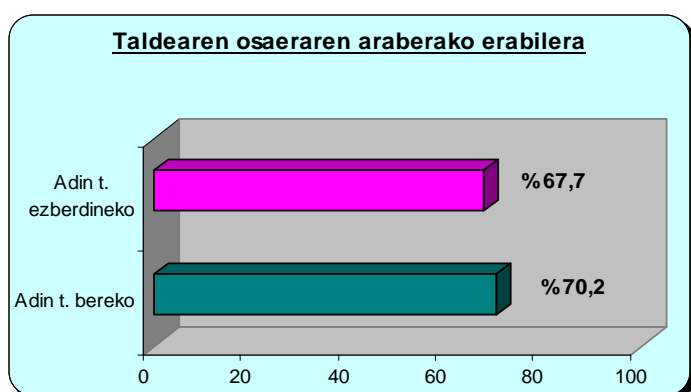
2006ko datuak 2001ekoekin alderatzen baditugu, datuetan oso antzeko joera ikus dezakegu. 2001ean ere erabilerak nabarmen egiten zuen gora haurrak mintzakide zirenean, bereziki haurren beraien artean. Alderik nabarmenena, tartean haurrik ez izatean jasotako erabileran izan da: 2001ean haurren presentzia ezak nabarmen eragin zuen erabileran; 2006an, ordea, ez du eraginik izan. Gainerakoan, joera berbera nabari da bi neurketetako datuetan, haurren presentziaren eraginari dagokionez. Ondorioz, eta laburbilduz beraz, esan dezakegu Anoetan **erabilerak nabarmen egiten duela gora haurrek zuzenean elkarriketan parte hartzen dutenean; bereziki haurren arteko elkarriketetan.**

3.8 Taldearen osaera

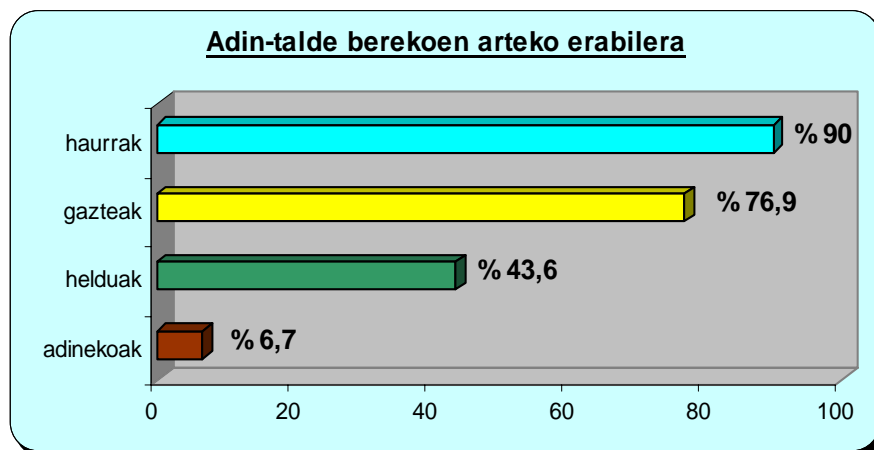
Aurretik azaldu dugun moduan, 2006ko neurketan ikerketa sendotzeko hainbat aldaketa metodologiko egon dira. Besteak beste, erabilera datuak jasotzeko erabiltzen den fitxa egokitu egin da. Aztertu den aldagai berrietako bat neurtzen dugun taldearen osaera izan da; horrekin batera, haurren presentziaren aldagaia ere neurtu da (aurreko atalean azaldu duguna). Aldagai interesgarria da, kasu askotan euskararen erabileran eragin nabaria baitu.

Neurtzen dugun taldearen osaera aztertuz, behatutako taldea adin talde bereko kideez osaturik dagoen ala ez ikusi dugu. Eta horrez gain, taldearen osaeran tartean haurrak izanda edo tartean haurrik izan gabe ere, emaitzak bereizi egin ditugu.

Bi grafikoak alderatuta, beraz, begien bistakoa da haurrik tartean ez denean erabilera maila jaitsi egiten dela. Horrez gain, Anoetan, haurrak tartean izanda, adin-talde ezberdinekoen artean erabilera zerbait baxuagoa da (% 68), adin talde berekoen artean baino (% 70). Haurrak tartean izan gabe, berriz, adin-talde berekoen artean erabilera baxuagoa da (% 49) adin talde ezberdinekoen artean baino (% 63).



Interesgarria da behatu dugun hiztuna adin-talde bereko batekin hizketan aritu denean jasotako emaitzak aztertzea ere. Izan ere, alde handia dago adin-talde batzuetatik besteetara. Ondorengo diagraman ikus daitezkeen moduan, **haurren arteko eta gazteen arteko elkarrizketetan jaso da erabilera mailarik altuena**; % 90 eta % 77, hurrenez hurren. Bestalde, helduen eta adinekoen artean jaso diren elkarrizketak izan dira, alde handiz, erabilera maila jaitsi dutenak (% 44 eta % 7, hurrenez hurren). Dena dela, kontuan hartzekoa da adinekoen artean oso hiztun kopuru txikia jaso dela; ezin, beraz, hortik ondorio sakonik atera.

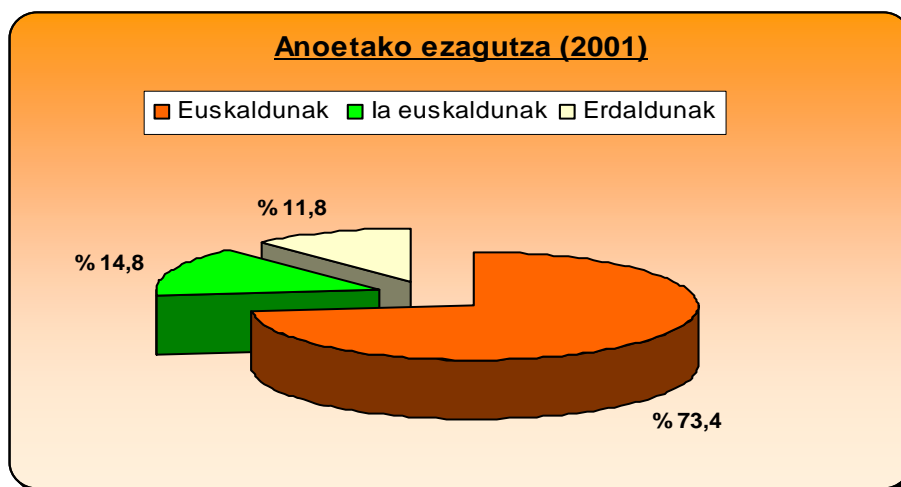


2001ean datuak ez ziren modu honetan banatuta jaso; beraz, ez daukagu atal honetan bilakaerarik aztertzerik. Aurrera begira egin daitezkeen neurketetan, interesgarria izango da adin-talde berekoen artean jasotako emaitzek zertara egiten duten aztertzea. Horretarako, aurretik esan dugun moduan, beharrezkoa izango da datuak modu berean jasotzea.

4 HIZKUNTZA GAITASUNA ETA BILAKAERA HERRIAN

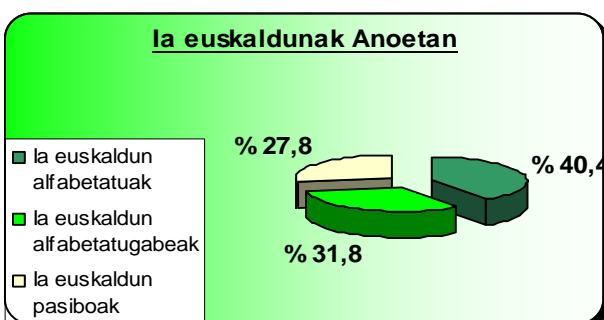
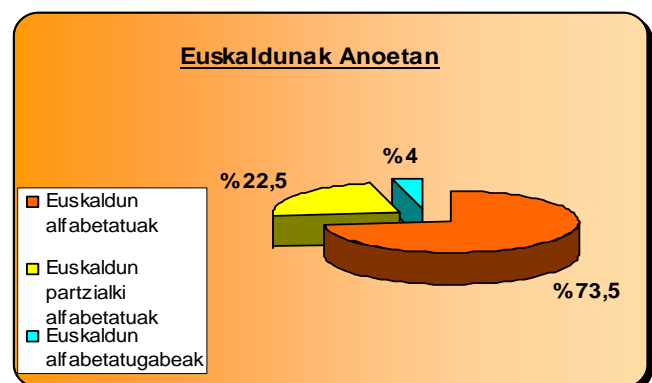
4.1 Anoetako ezagutza (01)

Anoetako hizkuntza ezagutza (2001eko datuetan oinarriturik) hiru kategoria nagusitan banatu dugu: euskaldunak, ia euskaldunak, eta erdaldunak. Ondorengo hiru diagrametan herriko ezagutza eta kategoria biren (euskaldun eta ia euskaldunen) barne-eraketa biltzen dira (*ikus hurrengo orrian kategorია bakoitzaren azalpena*):



Anoetako euskaldunak:

Anoetako euskaldunetan, gehiengoa, % 73,5, alfabetatuak dira. Erdizka alfabetatuak % 22,5 dira, eta % 4 besterik ez alfabetatugabeak.



Anoetako ia euskaldunak

Ia euskaldunen kategorian, berriz, alfabetatuak dira gehiengoa (% 40,4). Euskaldun alfabetatugabeek % 31,8 osatzen dute, eta pasiboek % 27,8.

Kategoria hauek erroldako galdesortan euskararen jakite-mailari buruz egiten diren lau galderei (*ulertzen duzu?, hitz egiten duzu?, irakurtzen duzu?, eta idazten duzu?*) erantzuteko aukeran jartzen diren hiru erantzunen konbinaketa bidez lortu dira. Hitzunek *ezer ez, nekez*, eta *ondo* erantzuten diete galdera hauei errolda egiten denean, eta erantzun horien konbinaketatik zazpi hiztun kategoria sortzen dira:

Euskaldun alfabetatuak: euskara ondo ulertu, hitz egin, irakurri eta idazten dutenak.

Euskaldun erdi-alfabetatuak: euskara ondo ulertzen eta hitz egiten dutenak, baina nekez irakurtzen eta idazten dutenak.

Euskaldun alfabetatugabeak: euskaraz ondo ulertzen eta hitz egiten dutenak, baina ez irakurtzen eta ez idazten dutenak.

Ia euskaldun alfabetatuak: euskara ongi eta nekez ulertzen duten, nekez hitz egiten duten, eta ondo edo nekez irakurtzen eta idazten dutenak.

Ia euskaldun alfabetatugabeak: euskara ondo edo nekez ulertu, nekez hitz egin, eta ez irakurtzen eta ez idazten dakitenak.

Ia euskaldun pasiboak: euskara ondo edo nekez ulertzen eta batere hitz egiten ez dutenak.

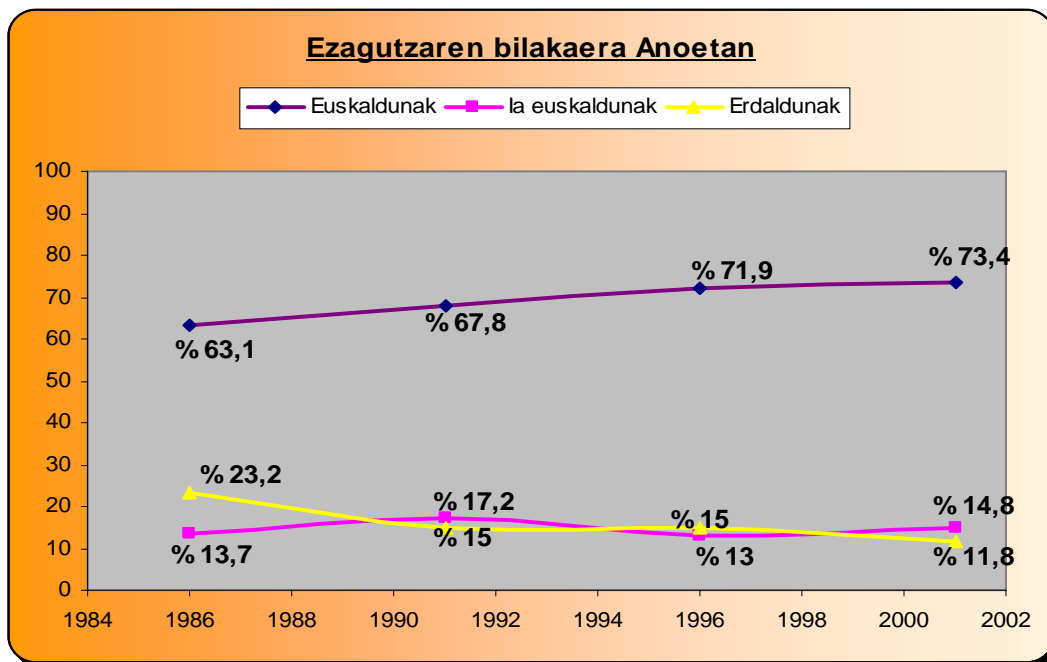
Erdaldunak: euskara hitz egin ez eta ulertzen ere ez dutenak.

Horrenbestez, diagrama nagusiari (Anoetako ezagutza 2001) erreparatuz gero, **Anoetako euskaldunak gehiengoa** direla ohar gaitzke (% 73,4); **ia euskaldunek % 14,8 osatzen dute eta biztanleen % 11,8 erdalduna da.**

Gatozen segidan, azken urteetan Anoetan euskararen ezagutzak zer-nolako bilakaera izan duen aztertzeraz. Ditugun erroldako datuak 2001ekoak direnez, 1986, 1991, 1996, eta 2001 urteen arteko alderaketa egin dezakegu. Bilakaera ondorengo orrialdeko diagrametan duzue, lehenik hiztun tipologiaka aztertuta, eta ondoren, adin taldekako bilakaera eta inguruko bi herrirekiko konparaketa (Villabona eta Tolosa).

4.2 Ezagutzaren bilakaera

Hizkuntza ezagutzaren eboluzioa ezagutze aldera, 1986tik 2001era bitarteko hiru hiztun tipologiaren ezagutza-bilakaera duzue ondorengo diagraman:



Bilakaera orokorrari erreparatzen badiogu, Anoetako **euskaldunen ezagutza mailak** gora egin du hamabost urte hauetan: **euskaldunek 10 puntu** egin dute gora 1986tik 2001era. Ia-euskaldunen kopurua puntu bakarrean igo da eta **erdaldunen kopurua, berriz, 11 puntu jaitsi da.**

Azken bost urteko bilakaerari erreparatuta, ordea, euskaldunen bilakaeraren erritmoa zertxobait mantsotu egin dela ikus dezakegu. Erdaldunetan, 1986tik 1991rako jaitsieraren ostean egonkor mantendu da ezagutza 1996ra arte; 2001eko datuetan, ordea, erdaldunetan 4 puntuko jaitsiera gertatu da. Eta ia-euskaldunen kopurua, berriz, hamabost urteak kontuan hartuta, puntu bakarrean igo da (1991tik zekarren beheranzko joera, badirudi, eten egin dela ia-euskaldunetan).

4.3 Adin taldekako ezagutzaren bilakaera

EAEn, gaur egun gaztelania nagusi den arren, duela 20 urte hartutako neurriei esker, euskararen etengabeko galera gelditu ez ezik, euskara berreskuratzen ere hasi da, batez ere hezkuntza-sistemari esker. **Berreskurapen horretaz jabetzeko, hizkuntza gaitasunaren bilakaera adinaren arabera aztertzea baino ez dago.** 1986ko erroldako datuak 2001eko erroldako datuekin erkatuz gero, euskarak batez ere gazteenen artean izan duen hazkundera nabaritu dugu.

Anoetan, horrela, hamabost urteok kontuan hartuta, ezagutzaren **bilakaerarik positiboena jasan duten adin taldeak haurrena eta batez ere gazteena** izan dira; horrela, ezagutzari dagokionez haurrek 20 puntuko igoera izan dute, eta gazteek 33 puntuan hobetu dute haien hizkuntza gaitasuna hamabost urteren buruan.

Gazteengan, ezagutzaren gorakada etenik gabea izan da, 1991tik 2001era (1986tik 1991ra igoera oso apala izan zen). Hamabost urteren buruan, beraz, gazteak, adin talde erdaldunenetakoa izatetik adin-talde euskaldunena izatera pasatu dira, % 93,6ko ezagutza izatera iritsiz.

Haurrengan, ostera, ezagutzaren gorakadarik nabarmenena 1986tik 1991ra gertatu zen (17 puntuko igoera, hain zuzen). Ondorengo bosturtekoan 3 puntuko igoera izan zuen ezagutzak haurrengan, eta 1996tik 2001era, berriz, bere horretan mantendu da haurren ezagutza maila (ez da harriztekoa, 1996an haurren ezagutza maila % 90,5era iritsia baitzen). Hurrengo urteetan, beraz, arretaz jarraitu beharko da haurrengan bilakaeraren joera zein den. Datuak hobeto ulertzeko jaiotze tasak eta inmigrazioaren kopurua ere aztertu beharko lirateke.

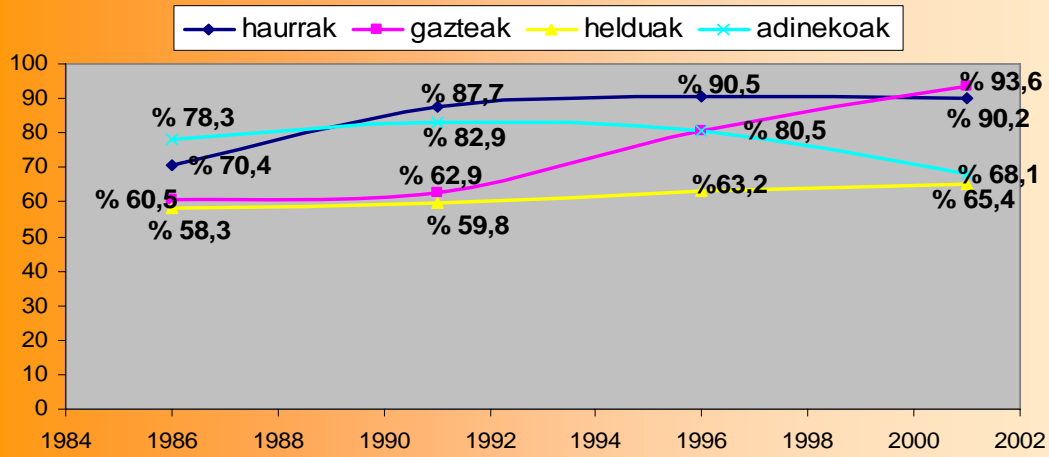
Helduengan ere, ezagutzak goranzko joera izan du hamabost urte hauetan. Hamabost urtean 7 puntuko igoera gertatu da helduen ezagutzan, % 65,4ra iritsiz. Eta bilakaeraren erritmoa konstantea izan da.

Adinekoen adin-taldea izan da ezagutzan behera egin duen bakarra, hamabost urteon buruan. Jaitsiera, gainera nabarmena izan da; 10 puntukoa, hain zuzen. Beherakadarik handiena 1996tik 2001era gertatu da, 12 puntuko jaitsiera. Kasu honetan ere, jaiotze tasak eta inmigrazioaren kopurua aztertu beharko litzateke datuak hobeto ulertzeko.

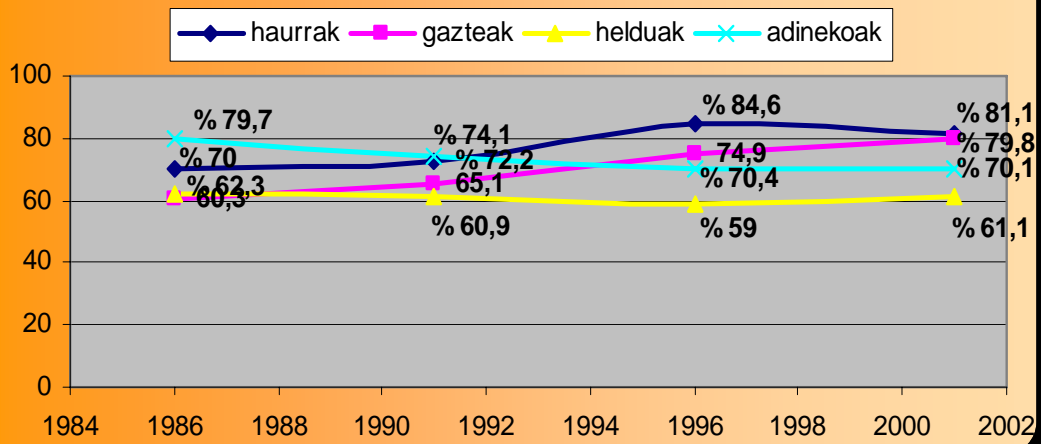
Ondorioz, bada, **ezagutza nolabait gaztetzen** ari dela azpimarra genezake. Hau da, tradizionaliki zaharrek bete duten lekua, gazteenek hartu dute orain. Datozen urteetan, gertutik jarraitu beharko da joera berari eusten zaion.

Adin taldeen ezagutzaren bilakaera beste bi herrirekin alderatuko dugu: batetik, eskualde mailan demolinguistikoki antzekoena den herri batekin, eta bestetik, eskualde burua den herriarekin: **Villabona eta Tolosa ekarri ditugu ondorengo diagrametara;** hurrengo orrialdean dituzue hiru herrietako ezagutzaren bilakaeraren diagrama horiek:

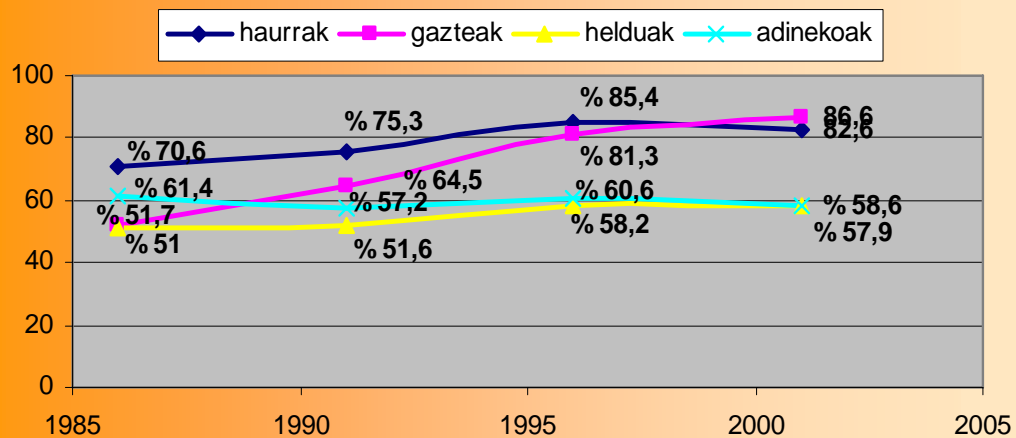
Adin-taldekako ezagutzaren bilakaera Anoetan



Adin-taldekako ezagutzaren bilakaera Villabonan



Adin-taldekako ezagutzaren bilakaera Tolosan



Oro har, **ezagutzaren bilakaeran izan dira antzekotasunak hiru herri hauetan**: haurrengan eta gazteengan gertatu da ezagutza mailako bilakaerarik nabarmenena; hamabost urteotan gorakada garrantzitsua gertatu da bi adin talde hauetan, eta honek zerikusi zuzena du urte hauetan irakaskuntzan gertatu den euskalduntzearekin.

Nabarmentzekoa da, dena den, 1996tik 2001era **haurren ezagutza mailak izan duen jaitsiera**: Villabonan eta Tolosan antzeko jaitsiera izan du (3,5 puntu inguruan); Anoetan, berriz, bere horretan mantendu da, ez gora ez behera egin gabe. Kontuan hartzekoa da, dena den, hiru herrietan haurren ezagutza maila % 85etik gorakoa zela 1996an.

Gazteen ezagutzaren bilakaera positiboa izan da hiru herrietan. Villabonan eta Tolosan, ordea, mantsotu egin da bilakaera positiboaren erritmoa azken bosturtekoan adin-talde honetan; Anoetan ere bai, baina ez da hain nabarmena izan. Kasu honetan ere, gazteen ezagutza maila % 80tik gorakoa da hiru herrietan.

Helduengan, hamabost urteak kontuan hartuta 7 puntuko igoera gertatu da Anoetan eta Tolosan (bi herrietan ere, gorakadarik nabarmenena 1991tik 1996ra gertatu da). Villabonan, berriz, helduen ezagutza nahiko egonkor mantendu da hamabost urteotan (puntu batean jaitsi da).

Azkenik, adinekoetan, bilakaera negatiboa izan da hamabost urteren buruan hiru herrietan: Villabonan eta Tolosan nahiko egonkor mantendu da azken bosturtekoan adinekoen ezagutza maila; Anoetan, berriz, 12 puntuko jaitsiera izan du.

Aurrerantzean, beraz, gazteengan bilakaeraren goranzko joera berari eusten bazaio, helduen eta adinekoen adin taldeak euskaldunago bilakatuko dira, eta horrek erabileran ere eragin positiboa izango duela pentsa liteke. Gertutik jarraitu beharko da, aurretik esan bezala, bai haurren ezagutzaren bilakaera, eta baita adinekoena ere.

5 EMAITZEN AZTERKETA ETA ESANAHIA

5.1 Espero daitekeen erabilera: kontzeptuaren azalpena

Atal honetan erabilera erreala eta espero daitekeen erabileraren (erabilera isotropiakoaren) arteko alderaketa egingo dugu; bata, erabilera erreala, Kale Neurketan jasotako emaitza da, eta bestea **J.L Alvarez Enparantzaren –Txillardegiren- eredu matematikoa** aplikatu ondoren lortutakoa. Horretarako euskararen ezagutza mailaren arabera espero daitekeen erabilera kalkulatzeko da, hau da, ezagutza hainbestekoa izanik (gure kasuan % **73,4** da) bikotekako, hirukotekako, eta laukotekako elkarrizketetan euskaraz hitz egitea estatistikoki zenbatean den posible aztertzen da. Horretarako gure hipotesian euskaldunak euskaldunekin elkartzen direnean BETI euskaraz mintzatuko direla suposatuko dugu; egoera baikorrena beraz, elebidunak euskararekiko erabat leialak baitira, eta elebidun batekin topatzean beti euskaraz arituko dira.

Beraz, hipotesi horri jarraituta ezagutzaren eta erabileraren arteko erlazioa aztertuko dugu. Sarritan entzun ohi da erabilera ezagutza mailara iristen (edo gerturatzen) ez den bitartean, erabilera baxua dela. Baieztapen hori, ordea, ez da zuzena, ezagutza eta erabilera ezin daitezkeelako bat etorri, gurea bezalako aldebakarreko elebitasun egoera batean.

Azter dezagun ezagutzaren eta erabileraren arteko erlazio hori adibide batekin:

Eman dezagun laukote batean (A, B, D, C) hiru elebidun ditugula: A, B, D. Demagun elebidun horiek euskararekiko erabat leialak direla, alegia, beraien mintzakideak euskaraz baldin badaki beti euskaraz aritzen direla (adibiderako hipotesi didaktiko bat da, dudarik gabe).

Laukote horretan euskararen **ezagutza** % 75 da, lautik hiru baitira euskaraz hitz egiteko gai. Azter dezagun jarraian euskararen **erabilera** .

Horretarako **zoriz** gerta daitezkeen elkarrizketa posibleak kalkulatu ditugu.

Bikoteka, 6 talde ditugu: AB, AD, AC, BD, BC, eta DC. Horietatik C ez dagoenean hitz egingo da euskaraz, hiru kasuetan beraz (AB, AD, eta BD), beste bikoteetan erdaldun elebakarra baitago.

Hirukoteka, 4 talde ditugu: ABD, ABC, ADC, eta BDC. Horietatik elkarrizketa bakarrean hitz egingo da euskaraz (ABD), gainontzeko hiruretan erdaraz mintzatuko dira.

Azkenik, **laukoteka** talde bakarra dugu. Eta noski C erdaldun elebakarra bertan egonez gero, erdaraz arituko dira.

Ondorioa garbia da: **hamaika taldetatik** —6 bikote, 4 hirukote eta laukote 1— **lau taldetan** arituko dira euskaraz — 3 bikotetan eta hirukoteko batean—. Hau da, taldeen % 36,4an arituko dira euskaraz.

Erabilera isotropiakoaren formulak aplikatzen baditugu, ikusten dugu nola euskararen **ezagutza % 75** izanik, eta euskaldunak aukera guztietan (mintzakidea euskalduna den guztietan) euskaraz arituko direla suposatuta —**egoera baikorrena**, beraz— erabilera **% 48,16 da**.

5.2 Erabilera erreala eta espero daitekeen erabilera

Aurreko adibidearen oinarria matematikara ekarrita, J.L. Alvarez Enparantzak *-Txillardegik-* espero daitekeen erabilera kalkulatzeko eredu sortu du. Ikus dezagun jarraian Anoetan egindako eredu horren aplikazioa.

Anoetako euskararen ezagutza, 2001eko erroldaren arabera, % 73,4 da. Espero daitekeen erabilera (edo erabilera isotropiakoa) ondorengo formularekin kalkulatuko dugu:

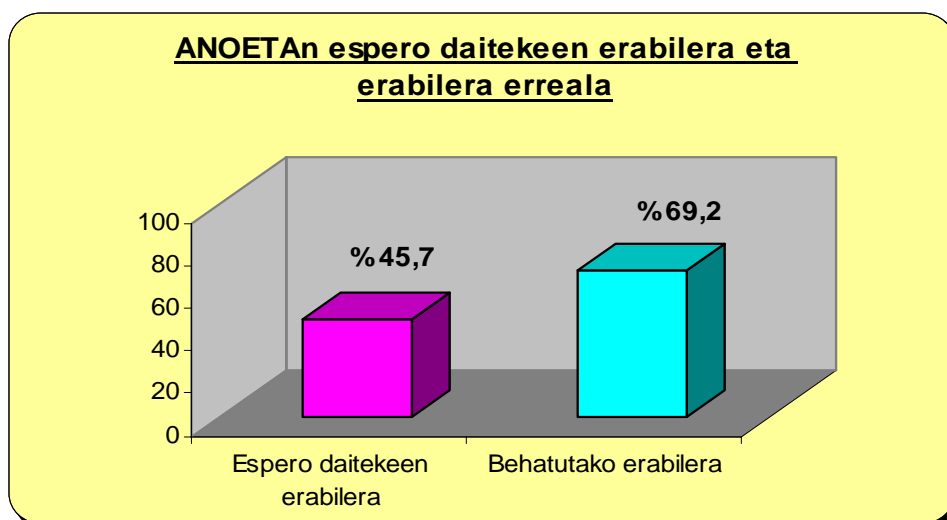
$$P_B = m_B (w_2 e_x^2 + w_3 e_x^3 + w_4 e_x^4)$$

P_B =euskararen erabilera maila
 m_B =euskararekiko leialtasuna
 w_2 =bikotearen pisua
 w_3 =hirukotearen pisua
 w_4 =laukotearen pisua
 e_x =elebidunen proportzioa

Euskararen erabilera maila:

$$1(0,5488 \cdot 0,734^2 + 0,2862 \cdot 0,734^3 + 0,1650 \cdot 0,734^4) = 0,457 = \% 45,7$$

Hortaz, Anoetako biztanleen arteko zorizko harreman posibleetan, **estatistikoki espero daitekeen euskararen erabilera % 45,7 da**. Kale Neurketak jaso duen erabilera erreala, ordea, % 69,2 da. Espero daitekeena baino 24,5 puntu altuagoa, hain zuzen.



Esan bezala espero daitekeen erabilerak zera adierazten du: herriko edonork beste edonorekin hitz eginez gero (ausazko konbinaketak eginaz), zenbat aukera dauden estatistikoki biak euskaldunak izateko. Beste era batera esanda, euskaldunek, aukera duten egoera guztietan (leialtasuna %100) euskaraz egiten dutela suposatuz, erabilera zenbatekoa litzatekeen.

Hau erreferentzia teorikoa da, dena den. Jakin badakigu praktikan:

- a) euskaldunen leialtasuna ez dela % 100ekoa izaten: euskara dakitenen arteko elkarrizketak ez direla kasu guztietan euskaraz izaten.
- b) herriko edonork ez duela praktikan beste edonorekin harremanik izaten (harreman gehiago dugu gure ingurukoekin, adin berekoekin eta herriko zenbaitekin ez dugu praktikan inoiz harremanik).

Hau guztia kontuan izanik, Erabileraren Neurketan jasotako emaitza honela baloratu dezakegu *espero daitekeen erabilerarekin* alderatuta:

• **Erabilera erreala isotropiakoa gainditu du, 24,5 punturengatik**; ezagutzagatik espero zitekeen erabilerarekiko aldea, beraz, nabarmena da euskararen erabileran. Normalean, Euskal Herri mailan joera hori izaten da, baina aldea hain nabarmena izatea ez da beti gertatzen. Anoetaren kasuan, erabilera erreala altuagoa izatearen arrazoi nagusiak bi izan daitezke³:

1. **Herriko euskaldunak oso trinkoturik bizi dira**, gehienbat beraien artean harremantzen direlako. Honela, egunerokoan euskaldunak erdaldunekin erlazio gutxi izatean euskararen erabilera estatistikoki espero dena baino altuagoa da.
2. **Herriko euskaldunen leialtasuna handia da**, eta ondorioz, euskaldunen arteko elkarrizketak ia beti euskaraz dira. Horrek ere, euskararen erabilera estatistikoki espero dena baino altuagoa izatea ekarriko du.

Espero daitekeen erabileraren inguruan gehiago sakondu nahi izanez gero, “*Txillardegiren* eredu matematikoa eta erabilera isotropiakoa” eranskinera jo dezakezue.

³ Balorazio hauek egiteko ezinbestekoa da erabileraren bilakaera eta herriaren ezaugarriak sakonkiago aztertzea eta ezagutzea. Honako hau ditugun oinarritzko datuekin egindako irakurketa bat, modu hertsian baino hipotesi bezala gehiago ulertu behar dena.

5.3 Eskualdeko, probintziako eta Euskal Herriko datuekiko alderaketa

	<i>ezagutza (01)</i>	<i>erabilera (06)</i>	<i>espero zitekeen erabilera (01)</i>
ANOETA	% 73,4	% 69,2	% 45,7

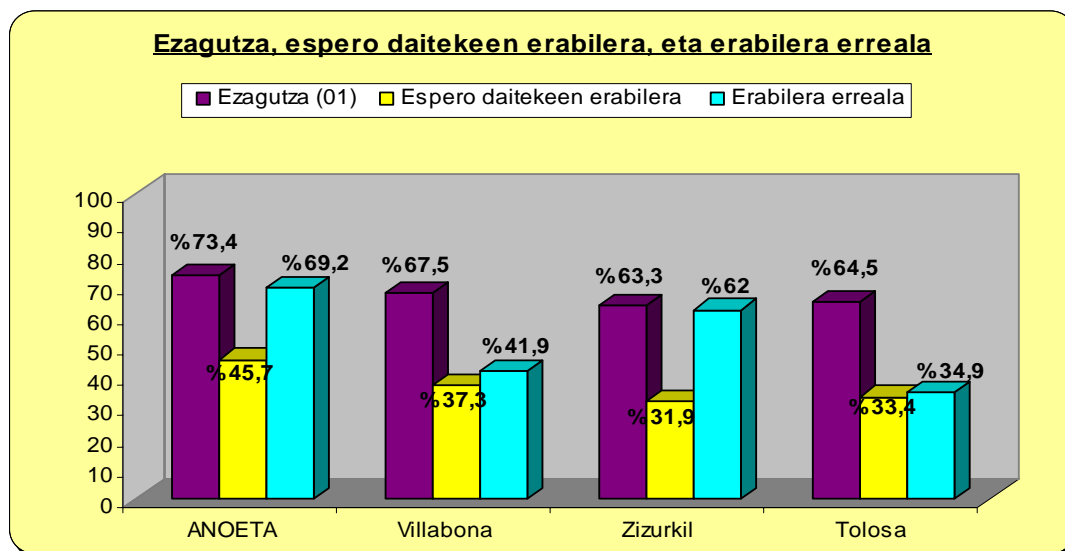
Eskualdeko hainbat herriren datuak:

	<i>ezagutza (01)</i>	<i>erabilera (06)</i>	<i>espero zitekeen erabilera (01)</i>
VILLABONA	% 67,5	% 41,9	% 37,3

	<i>ezagutza (01)</i>	<i>erabilera (06)</i>	<i>espero zitekeen erabilera (01)</i>
ZIZURKIL	% 63,3	% 62	% 31,9

	<i>ezagutza (01)</i>	<i>erabilera (01)</i>	<i>espero zitekeen erabilera (01)</i>
TOLOSA	% 64,5	% 34,9	% 33,4

Ondorengo diagraman Tolosaldeako hainbat herriren ezagutza eta erabilera jasotzeaz gain, duten ezagutzaren arabera espero daitekeen erabilera (isotropiakoa) biltzen da:



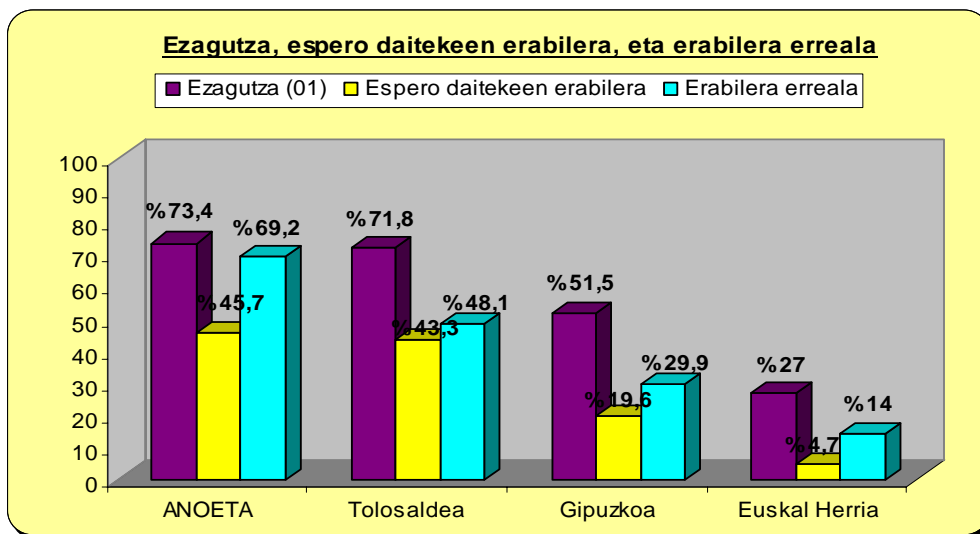
Ezagutzari erreparatuz gero, Anoetak eskualdeko beste herriekin alderatuta ezagutza mailarik altuena du, eta beraz, baita espero daitekeen erabilerarik altuena ere. Jarraian Villabona ageri da, eta ondoren Tolosa eta Zizurkil. Erabilerari dagokionez ere, Anoetan jaso da erabilerarik altuena 2006ko neurketan. Zizurkilen jatorrikoa, berriz, Villabonakoa baino 21 puntu altuagoa izan da, nahiz eta ezagutza mailan zertxobait azpitik egon Zizurkil.

Esan behar da, bai Anoetak eta bai Zizurkilek, duten ezagutzarako erabilera indize handia dutela. (2001eko neurketan ere alde handia zegoen Villabonako erabileraren eta Anoeta-Zizurkilgoaren artean; orduko hartan, dena dela, zertxobait baxuagoa zen aldea: 15-20 puntukoa, hain zuzen). Era berean, espero daitekeen erabileratik erabilera erreala dagoen koska, Anoetan eta Zizurkilen nabarmena da (24 eta 30 puntuko aldea, hurrenez hurren); Villabona eta Tolosan, aldiz, koska hori ez da 4 puntu baino altuagoa izatera iristen.

Garrantzitsuena dena laburbiltzekotan, **Anoetan jaso den erabilera (% 69,2) espero zitekeenaren (% 45,7) gainetik ageri dela azpimarra dezakegu; aldea 20 puntutik gorakoa da da.** Antzekoa gertatzen da Zizurkilen ere.

Eskualdeko, probintziako eta Euskal Herriko datuak:

TOLOSALDEAn	ezagutza (01) % 71,8	erabilera (01) % 48,1	espero zitekeen erabilera (01) % 43,3
GIPUZKOAn	ezagutza (01) % 51,5	erabilera (01) % 29,9	espero zitekeen erabilera (01) % 19,6
Euskal Herrian ⁶	ezagutza (01) % 27	erabilera (01) % 14	espero zitekeen erabilera (01) % 4,7



Anoetako erabilera eskualdeko, herrialdeko, eta Euskal Herriko erabilerarekin alderatzen badugu, Anoetako kaleetan jasotako euskararen erabilerak (% 69,2) Tolosaldekoa (% 48,1), Gipuzkoakoa (% 29,9) eta Euskal Herrikoa (% 14) gainditu egiten ditu. Eskualdean, probintzian eta Euskal Herrian, espero daitekeen erabilerari begiratuta, erabilera erreala 5 eta 10 puntu igotzen da espero zitekeenetik. Anoetan, aldiz, aldea askoz nabarmenagoa izan da; 20 puntutik gorakoa, hain zuzen ere.

⁶ Euskal Herriari dagokion ezagutza datua estimatua da, Iparraldean 15 urtetik beherakoen ezagutza daturik ez baitugu.

6 DATOZEN URTEETARAKO BEGIRA PROSPEKZIOA (2006-2016)

Atal honetan, datozen urteetarako herriko euskaldungoaren bilakaeraren prospekzioa duzue. Prospekzioa SEI Elkarteak sorturiko BEGIRA tresna erabiliz prestatu dugu eta euskararen ezagutzak, zein espero daitekeen erabilerak datozen hamar urteetan herrian izango duen bilakaeraren berri ematen digu.

Ezagutzaren bilakaera:

HERRIA	BIZTANLERIA		EUSKALDUNAK		HAZKUNTZAK	
	1996	2001	1996	2001	Bizt.	Eusk.
Anoeta	1732	1652	1246	1212	-0,94	-0,55

BEGIRA erabiliz, zera kalkulatu dugu: 1996. eta 2001. urteetako erroldetako biztanleriaren eta euskaldunen datuetatik abiatuta, euskaldunen kopuruak teorikoki zein bilakaera jarraituko duen datozen urteetan (1996tik 2001erako bilakaera berdina jarraituta). Ondorengo taulan dituzue urtez urteko datuak:

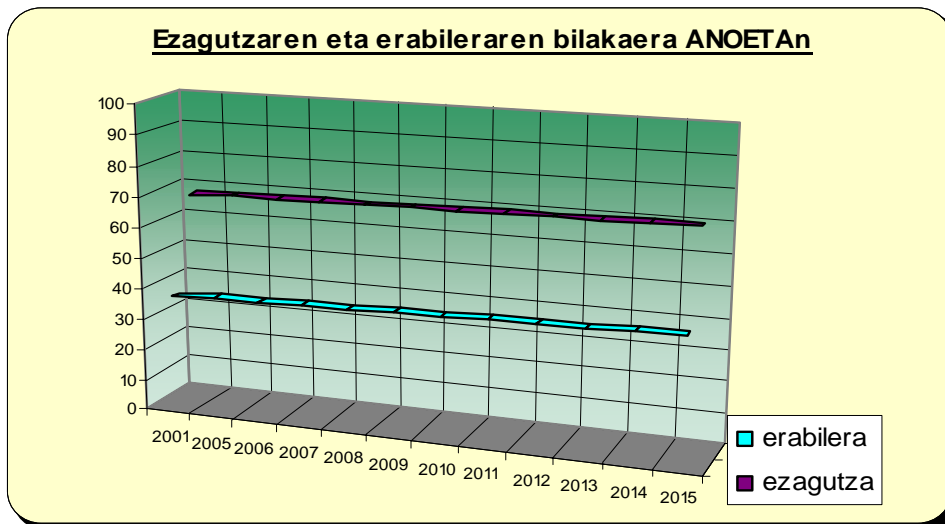
ANOETA	Euskaldun kopuruaren bilakaera											
	2001	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Euskaldunak	1212	1185	1179	1172	1166	1160	1153	1147	1140	1134	1128	1122
%	73,4	74,5	74,8	75,1	75,4	75,7	76,0	76,3	76,6	76,9	77,2	77,5

Halaber, ezagutzaren bilakaera honetan oinarrituta “espero daitekeen erabilera” edo “erabilera isotropiako” ere kalkula genezake, *Txillardegiren* eredu matematikoan oinarrituz:

Erabilera isotropikoaren bilakaera:

ANOETA	Erabilera isotropiako (estimazioa)											
	2001	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Erabilera (%)	45,6	47,4	47,9	48,4	48,8	49,3	49,8	50,3	50,8	51,3	51,8	52,3

Ondorengo diagraman duzue Anoetan datozen 10 urteetan ezagutzak eta erabilera isotropiakoak izango duten **bilakaeraren prospekzioa**:



BEGIRA aplikazioa baliagarria zaigu kasu askotan ditugun datuetatik abiatuta bilakaera zein izango den jakiteko.

Kontuan izan, BEGIRAKo prospekzioa egiteko 1996ko eta 2001eko erroldako datuak erabili ditugula. BEGIRAK, ezagutza aldetik urte horietan gertatu den bilakaera bere horretan mantenduz gero, ezagutzak (eta horren arabera erabilera isotropiakoak) zein bilakaera izango duen azaltzen digu. Kontuan izan 1996tik 2001era Anoetan euskararen ezagutzak oso apalki egin duela gora (1,5 puntu). Eta, hain zuzen, prospekzio honek adierazten diguna zera da, urte horietako bilakaera mantenduta urtez urte zein izango den ezagutza.

BEGIRA aplikatuta Anoetako prospekzioak hau adierazten badigu ere, kontuan hartu behar dugu erabilera isotropiakoaren oso gaintik dagoela erabilera erreala Anoetan. Beraz, pentsa liteke joera hori mantentzen bada erabilera erreala BEGIRAK erakusten digunaren gaintik egongo dela.

7 ERANSKINAK

7.1 Txillardegiren eredu matematikoa eta erabilera isotropiakoa

OINARRI TEORIKOAZ ETA KONTZEPTUAREN ESANAHARI BURUZKO ZENBAIT AZALPEN (laburpen gisa)

Txostenean “*espero daitekeen erabilera*” bezala izendatu duguna, berez, J.L. Alvarez Enparantza “*Txillardegik*”k garaturiko “*erabilera isotropiakoa*” da, eta egile beraren Eredu Matematikoan oinarrituriko kontzeptua da. Ondorengo lerrootan kontzeptu honen oinarria, esanahia eta erabilgarritasunari buruzko laburpen bat duzue.

Gaiari buruz informazio osatuagoa nahi duenak jo beza BAT Soziolinguistika aldizkariaren 28. zenbakira (51-68 orr, Xabier Isasi eta Arantxa Iriarteren artikulua, bertatik hartu ditugu laburpen honetan letra etzanean ageri diren testu batzuk). Eredu osoa, berriz, *Txillardegik* eta Xabier Isasik argitaraturiko *Soziolinguistika Matematikoa* liburuan duzue (UEU-EKB, Bilbo; 1994).

Laburpen honetan *Txillardegiren* eredutik zenbait puntu aipatuko ditugu soilik, Kale Erabileraren Neurketa egiteko moduarekin eta Erabilera Isotropiakoa kontzeptuarekin lotura zuzena dutenak, beti ere erabilitako metodologiaren eta kontzeptuen ulermena errazteko xedez.

Abiapuntua: ukipen egoera

Hasteko, kontuan izan behar dugu gurea hizkuntza ukipen egoera bat dela (gure kasuan, gizarte berean bi hizkuntza):

Txillardegik garatutako eredu matematikotik alderdi bat besterik ez dugu hartu. Hizkuntzen arteko ukipen egoerari aplikatuko diogu. Egoera horretan, esan dugunez, B hizkuntzako hiztun elebakar multzo esanguratsurik ez dago, hiztun guztiak A hizkuntzaren jabe diren bitartean, haien arteko batzuk B hizkuntza jakin eta erabiltzeko moduan daude.

(gure kasuan B euskara litzateke eta A gaztelania edo frantsesa).

Elebidunen aldetik B hizkuntzaren erabilera gertaera estokastiko gisa definitu dugu. Azken buru, ez dugu ezagutzen aldez aurretik zein den elebidunen portaera linguistikoa. Biztanle bakoitzak eta guztien artean momentu jakinetan hizkuntza harremanen bat gerta daitekeela suposatzen badugu, orduan B hizkuntzaren erabilera maila elebidunen proportzioaren funtzio zuzena izaten da.

Hortaz, kontuan izan behar dugu, batetik **ukipen egoeran gaudela** eta gainera, gure kasuan, euskara dakiten guztiek dakitela gaztelania edo frantsesa. Ondorioz, euskara egoera jakin batzuetan erabili ahal izango da, eta egoera horien zenbatekoa B hizkuntzaren hiztunen (alegia, euskaldunen) proportzioaren arabera izango da. Gogoan izan **erabiltzeko aukeraz** ari garela, aukera

potentzialaz, gero beste gauza bat da zer hizkuntza jokaera duten elebidun horiek, baina aukerak zenbat izango diren kalkula dezakegu.

Probabilitatea:

Zein da B hizkuntzako 2 hiztunen arteko elkarrizketa bat gertatzeko probabilitatea?

$$PR_{BB} = e_B \cdot e_B = e_B^2 \quad \text{Non, } e_B \text{ euskal hiztunen proportzioa den (Otik 1era)}$$

Demagun, adibidez, %55a euskalduna den herri batean garela. Bertako bi biztanle (edozein) kalean elkartzan badira, zenbatekoa da biak euskaldunak izateko probabilitatea?

$$PR_2 = 0,55 \cdot 0,55 = 0,302 \text{ edota } \% 30,2$$

Baina, noski, kalean ematen diren elkarrizketak ez dira beti bi pertsonen artekoak izaten: bikoteen, hirukoteen, laukoteen eta hiztun talde handiagoen arteko elkarrizketak ere eman daitezke. Eta zenbatekoa da hirukote bat kalean elkartuta elkarrizketa euskaraz izateko probabilitatea, alegia; zenbatekoa da hiru hiztun horiek euskaldunak izateko probabilitatea? (lehenago adibide bera erabiliz);

$$PR_3 = 0,55 \cdot 0,55 \cdot 0,55 = 0,166 \quad \text{alegia } \% 16,6$$

Eta hirukotea izan beharrean, laukotea bada, probabilitatea oraindik eta gehiago gutxitzen da:

$$PR_4 = 0,55 \cdot 0,55 \cdot 0,55 \cdot 0,55 = 0,091 ; \% 9,1$$

Eta probabilitatea gero eta txikiagoa da taldea handitu ahala. *Txillardegiren* hitzetan: “*talde handietan (n = 4,5,6,...), B hizkuntzaren erabilerak erritmo esponentzial batean egiten du ihes*”. Eta errealitatean zenbateko taldetan ematen dira elkarrizketak? Orain arte Euskal Herri mailan egindako Kale Erabilera Neurketen informazioa erabil dezagun horretarako:

Bikote, hirukote eta laukoteen proportzioa:

EKBk 1993 eta 1997ko neurraldietan solaskide kopurua behatu zuen. Hau da, behatutako elkar hizketak bikoteetan, hirukoteetan, laukoteetan, boskoteetan edo talde handiagoetan gertatzen zirenen arabera, bikote, hirukote, laukote, boskote,... kopuruak zenbatu eta haien artean zeintzuk egiten zuten euskaraz zehaztu ere.

Bi neurketaldi horietan solaskide kopuruaz, guk w_i pisu estatistikoak deitutakoaz, jasotako datuetatik abiaturik, laukoteetara mugatu dugu hiztun taldeen tamainaren eragina eta w_2 , w_3 eta w_4 pisu estatistikoak balio finkotzat jo. Horrela, batenaz beste bikote, hirukote eta laukoteen pisuak ondorengoak finkatu ditugu:

$$\begin{aligned} w_2 &= 0.5488 \\ w_3 &= 0.2862 \end{aligned}$$

$$w_4 = 0.1650$$

Beraz, kalean behatutakotik ondorioztatu dugu lau hiztunetik gorako taldeen arteko elkarrizketak oso gutxitan gertatzen direla (talde handiagoetan normalki ez da elkarrizketa bakarra egoten, gehiago baizik). Bestalde, orain badakigu bikote, hirukote eta laukoteen pisua zenbatekoa den eta proportzio hori gure kalkuluetan finkotzat hartuko dugu.

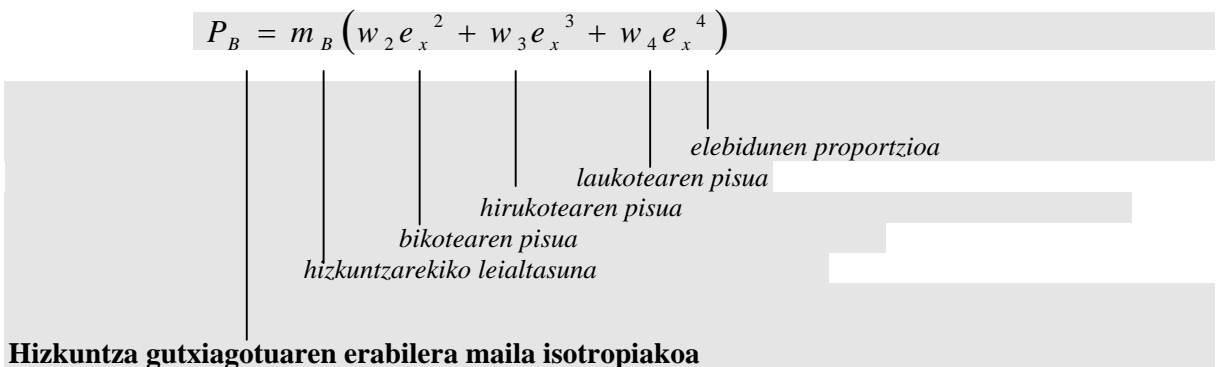
Horrela ba, probabilitate mailan, euskarazko elkarrizketak gerta daitezen dagoen aukera (berriz ere e_B herriko euskaldunen proportzioa izanik) hau izango da:

$$PR_B = w_2 e_x^2 + w_3 e_x^3 + w_4 e_x^4$$

Baina, noski, gogoan izan hasieran aipatu duguna: **ukipen egoeran gaudela** eta gainera, gure kasuan, euskara dakiten guztiek dakitela gaztelania edo frantsesa. Ondorioz, *Txillardegik* dioskunez: “*B –ren erabilera eman dadin erabat beharrezkoa den baldintza bakarra da elebidunak, horretara beharturik ez egon arren, leialtasunez, beraien artean B erabiltzen jarraitzea (lasai-lasai erabil baitezakete A beraien artean ere)*”.

Orain arteko urratsetan, elebidunen proportzio jakin bat izanik, hiztunen artean euskarazko elkarrizketak eman daitezen zenbat aukera ditugun kalkulatu dugu. Baina, jakina, mila arrazoi ezberdin tarteko, gerta daiteke euskaldunen arteko elkarrizketak erdaraz izatea. Beharrezko ez izanik ere euskaraz egite hori *Txillardegik* hizkuntza leialtasun bezala izendatu du (m_B).

Erabilera maila hiru osagaien funtzio zuzena izango litzateke, elebidunen proportzioa (e_x), mintzakide taldearen tamaina edo solaskide kopurua erabilera askean (w_i) eta hizkuntza gutxiagotuarekiko leialtasuna (m_B). Horrela, erabilera maila kalkulatzeko formula ondorengoa izango litzateke.



Formula honetatik abiatuta, erabilera isotropiakoa (edo espero daitekeena) kalkulatzeko $m=1$ dela suposatuko dugu, alegia, euskara dakitenen arteko elkarrizketak ematen direnean beti euskaraz direla eta egoera isotropiakoa dela. Formula, hortaz:

$$P_B = w_2 e_x^2 + w_3 e_x^3 + w_4 e_x^4$$

Azken oharrak: ISOTROPIA / ANISOTROPIA eta KONPAKTAZIOA:

Probabilitateak kalkulatzeko garaian, B hizkuntzaren ageriko erabilera zorizko gertaeratzat jo dugu. Nonahi eta noiznahi ager daitekeen jazoera dela esan nahi dugu. Gure erdua eredu estokastikoa dela esaterakoan, B hizkuntzaren erabilerari buruzko aurriritzi guztiak bazterten ditugula esan gura dugu, zuzenak zein okerrak, ez dugu aurriritzi bakar bat onartzen. Esaten dugu, B hizkuntzaren erabilera, elebidunak tarteko direlarik, gertaera probablea dela, besterik ez. Orokorrean, kontrako frogatu ezean, gizartea linguistikoki **isotropiako** da; B hizkuntzaren erabilera, printzipioz, elebidunen proportzioaren funtzio zuzena da.

Orain arteko urratsetan gizarteko egoera isotropiakotzat hartu dugu, hortaz: alegia, suposatu dugu edozein hitzunik beste edozeinekin hitz egiteko probabilitatea duela.

Dena den, J.L. Alvarez Enparantzak eta X. Isasik egindako azterketetan ikusi da herri askotan hori ez dela horrela. Neurketak eginda, kasu batzuetan m-ren balioa 1 baino handiagoa lortzen zen neurketaren emaitza errealak gorago azaldu dugun formularen sartuta, eta hori estadistikoki onartezina da (leialtasuna %100ekoa baino handiagoa izatea suposatuko luke). Txillardegiren hitzetan “Neurketen emaitzak (mota guztietako herrietan behin eta berriz errepikatuak) soilik uler zitezkeen A hizkuntzako elebakarren kopuru handi bat hitzun elebidunekin harremanetan ez zegoela suposatuz. A hizkuntzako elebakarren isolamentu linguistiko honek B hizkuntzaren erabilera hobetzen du”

”Horrek behartu gintuen isotropia linguistikoaren hipotesia alde batera uztera. **Euskal Herrian ez da isotropia hori ematen**”

Horrek esan nahi du nolabait gure herrietan bi sare edo komunitate ezberdin daudela (euskarazkoa eta erdarazkoa) eta bateko zein besteko kideen artean harremanak izateko aukera ez dela estatistikoki askea, ausazkoa, guk hasieran suposatu dugun bezala. Beste modu batean esanda, hitzun bakoitzak bere sareko kideekin maizago ditugula harremanak beste sarekoekin baino.

Errealitate honetaz jabetzeak eraman zituen J.L. Alvarez Enparantza eta X. Isasi eredu matematikoaren garapenean urrats berriak ematera. Besteak beste, “gizarteratze tasa” (g) kontzeptua erabili dute, aipatu bi sareen arteko integrazio maila deskribatzeko.

Gorago esan bezala, neurketen emaitzetako bat izan da ohartzea badagoela A hizkuntzako elebakarren proportzio bat ez duena elebidunekin harremanik izaten. $g=0$ izango da inolako harremanik ez dagoenean (alegia, erdaldunen eta euskaldunen sareak bata besteagandik erabat berezita bizi direnean, harremanik gabe) eta $g=1$ izango da herriko A elebakar guztiak elebidunen sarean erabat integratuta dauden kasuetan (kasu honetan sare bakarrean leudeke guztiak, elebakarrak eta elebidunak).

Pentsatuko duzue, kasu errealik gehienak mutur batean zein bestean baino, bien artean kokatzen dira. Horrela, hemen aipatu ditugunez gain beste formula batzuk ere erabilia, kaleko erabilera neurtuta Txillardegiren erdua iristen da komunitate baten leialtasuna (m) eta gizarteratze tasa (g) zehaztera. Azken honek, nolabait Txepetx-ek definituriko euskaldungoaren konpaktazioa kontzeptuaren antzeko zerbait adierazten digu.

Dena den, Kale Erabileraren neurketa egin dugun honetan leialtasun eta konpaktazio kalkulurik egin ez dugunez, oraingoan kontzeptu hauen aipamena baino ez dugu egin nahi, interesa duen oro hasieran aipatu iturrietara jotzera gonbidatuz.

Ikusi dugu, hortaz, nola kalkula daitekeen **erabilera isotropiakoa** herri batean euskaldunen proportzioa zenbatekoa den jakinda. Gerora ikusi dugu nola praktikan Euskal Herrian ez den egoera isotropiakoa ematen, eta **gizarteratze tasa** ere kontuan hartu behar dugun.

Dena den, erabilera isotropiakoa oso erabilgarria zaigu, herrian neurtu dugun erabilera errealaren emaitzak altuak edo baxuak diren baloratu ahal izateko erreferentzia teoriko bat ematen digulako. Eta, horretarakoxe erabili dugu guk erabilera isotropiakoa txosten honetan.

7.2 Neurketa arauak eta oharrak

Zer neurtu behar da?

Kalean, eta **kalean soilik dabilen jendearen** arteko hizkuntz erabilpena. **Leku itxiak** beraz (tabernak, dendak, kiroldegiak, etxeak, lantegiak, garraioak, edonolako lokalak,...), **neurketa honetatik kanpo geratzen dira.**

Neurketa, ez inkesta:

Kalean goazela jendeari ez zaio galdetu behar normalean zein hizkuntza hitz egiten duen edo une horretan zein hizkuntzaz ari den mintzatzen. Ez **galdetu, entzun** egin behar dugu eta entzuten dugun hizkuntza jaso taulan, jendeari ezer esan gabe. Gure helburua kaleko hizkuntza errealitatea bere horretan jasotzea da, ahalik eta modurik objektiboenean kalean doazenek ez dute jakin behar neurketa egiten ari garenik.

Ibilbidea:

Neurketa egiteko **ibilbide jakin bat** egongo da finkaturik alde zaurretik (Soziolinguistika Klusterreko teknikariek udalekoekin adostua). Ibilbidea herriko kalerik jendetsuenek osatuko dute, normalean erdigunean (erdigunea zentzu zabalean ulertuta). Ibilbideak inguru ezberdinak zeharkatzea komeni da: erosketa-kaleak, poteo kaleak, haur jolas-lekuak, pasealeku eta parkeak, etab. Ibilbideak hasi eta bukatu leku berean egin beharko du eta **neurtzaileak behar hainbat aldiz egingo du ibilbidea**, neurraldi bakoitzak irauten dituen bi ordu horietan.

Neurtzaile bakoitza bere ibilbidean paseatzen ibiliko da. Ez dago arazorik noizbehinka eserlekuren batean eserita neurketa egiteko, eta batzuetan gainera, disimulatzeko beharrezkoa ere izango da. Baina eserita denbora gehiegi ematea ere ez da komeni. Izan ere, helburua neurketa ibilbide guztian zehar egitea da (gainera, plaza edo antzerakoetan ez bada, eserita egonda jende gutxiago neurtuko dugu).

Datuak nola jaso:

Datuak idazteko honekin batera doan eredu erabiliko duzue, eta han ageri den moduan idaztea komeni da, hots, neurtutako lagun bakoitzeko makilatxo bat jarritz.

2001eko neurketan hiru motatako fitxak baziren ere, 2006ko neurketa honetan fitxa bakarra erabiliko dugu. Fitxan lau datu hartzen dira kontutan:

1. **Hizkuntza:** hiru zutabe nagusi ditugu: euskara, frantsesa / gaztelera edo beste hizkuntzak.
2. **Adin taldea:** behin elkarrizketa hizkuntza zehaztuta adin taldea zehaztu behar da: haurrak (14 urte bitartean), gazteak (15-24 urte), helduak (25-64 urte) eta zaharrak (65 urtetik gorakoak). Jendeak zein adin izango duen sumatzea neurtzaileen egitekoa izango da, eta gutxi gorabehera egin beharrekoa da.
3. **Neurtzen dugun taldearen osakera:** behatutako taldea adin talde bereko kideez osaturik dagoen ala ez apuntatuko dugu. Eta ez badira denak adin talde bereko multzoan sartzen, tartean haurrak present dauden ala ez jasoko dugu eta present badira mintzakide diren ala ez..

4. **Generoa:** bukatzeko mintzakideen sexua jasoko dugu.

Adibideak:

Neurketa nola egiten den azaltzeko hiru adibide jarriko ditugu:

1.- Bi haur (neska bat eta mutil bat) badoaz euskaraz hitz egiten

- ◆ 1.pausoa: euskaraz zutabe nagusian (hizkuntza),
- ◆ 2.pausoa: adin talde bereko zutabea (adin talde berekoak)
- ◆ 3.pausoa: haurren atalean (adin taldea)
- ◆ 4.pausoa: nesketan (emakumea) apuntatzen dugu makilatxo bat eta gizonezkoetan beste bat (sexua).

2.- Senar emazteak erdaraz hitz egiten ari dira haien artean, 5 urteko alaba eta 16 urteko semea beraiekin doaz baina hitz egin gabe:

- ◆ 1.pausoa: frantsesa/gaztelera zutabea (hizkuntza)
- ◆ 2.pausoa: adin talde ezberdinekoak zutabea, haurrak ez dira mintzakide azpi multzoan.
- ◆ 3.pausoa: helduetan (adin taldea)
- ◆ 4.pausoa: gizonezkoetan (sexua) makilatxo bat jartzen da, eta emakumezkoetan beste bat (sexua).
- ◆ 5.pausoa: haurretako emakumezkoen zutabea makilatxo bat jarriko dugu (alabarena)
- ◆ 6.pausoa: gazteen gizonezkoen zutabea makilatxo bat jarriko dugu (semearena).

3.- Senar emazteak, 5 urteko alabarekin eta 16 urteko semearekin doaz kaletik, ama alabari euskaraz zuzentzen ari zaio:

- ◆ 1.pausoa: euskara zutabea (hizkuntza)
- ◆ 2.pausoa: adin talde ezberdinekoak zutabea, haurrak mintzakide azpi multzoan
- ◆ 3.pausoa: helduetan (adin taldea)
- ◆ 4.pausoa: gizonezkoetan (sexua) makilatxo 1 jartzen da, eta emakumezkoetan beste bat (sexua).
- ◆ 5.pausoa: haurretako emakumezkoen zutabea makilatxo bat jarriko dugu (alabarena)
- ◆ 6.pausoa: gazteen gizonezkoen zutabea makilatxo bat jarriko dugu (semearena).

Azalpena merezi duen puntua da hau: lau lagun elkarrekin doazenean normalean bat entzungo dugu hizketan eta beste hirurak entzule izango dira (arreta gehiago edo gutxiago jarriaz, guri hori ez zaigu axola). Kasu horretan guk fitxan lau lagun entzun ditugula jarriko dugu, hau da, lau makilatxo, hizketan zihoan bakar horren hizkuntzan. Tartean haur bat hitz egiten ari bada edo berari zuzenduta badago elkarriketa haurrak mintzakide zutabea jarriko ditugu makilatxoak dagokien azpimultzoan (adin taldearen eta sexuaren arabera).

Fitxaren atzeko partean **“beste hizkuntzak”** jasotzen dira, alegia, Hego Euskal Herrian euskara edo gaztelera ez den beste hizkuntza bat entzuten badugu atal honetan sartuko ditugu behatutako pertsonak. Ipar Euskal Herrian **“beste hizkuntzak”** atalean euskara edo frantsesa ez diren beste hizkuntzak sartuko ditugu. Atal honen ondoan **“bakarriketak”** neurtzen dituen atal dugu. Bertan, eskuko telefonoz hitz

egiten ari direnak eta bestelakoak (animaliekin, atarrietako interfonoz, etab.) apuntatuko ditugu. Atal horretan, jakina, elkarrizketa bakoitzeko marratxo bakarra egingo dugu, mintzakide bakarra entzun (eta ikusiko) baitugu.

Fitxaren laukitxo bat betetzen denean beste fitxa batera pasatu behar da. Fitxa bat baino gehiago erabiltzen bada zenbakitu behar dira fitxak eta behaketaren bukaeran datu guztiak jaso behar dira fitxa bakar batean. Guri azken fitxa hau pasatuko diguzu. Neurketa bakoitzean fitxa berri bat erabili behar da.

Beste ohar batzuk:

- ◆ Ibilbidean zehar pertsona bera —neurraldi eta elkarrizketa berean— ez dugu behin baino gehiagotan neurtuko. Alegia, pertsona bera jende berdinarekin eta hizkuntza berean entzuten badugu, behin bakarrik jasoko dugu. Aldiz, taldean partaideren bat aldatzen bada (norbait etorri edo norbait joan) edo taldeak hizkuntza aldatzen badu (mintzakideak berdinak izan arren), hori gertaera ezberdina izango da, eta beraz, jaso egingo dugu.
- ◆ Neurtzaileekin hitz egiten dutenak ez dira neurtuko.
- ◆ Dudazko kasuak ez jaso, hau da, entzundako hizkuntza zein den ziur ez dakigunean, jaso gabe utzi.
- ◆ Inoiz ez dugu galderarik egingo, ez galdetu ezer: ez zein adin duen, ez zein hizkuntza erabili ohi duen, ez une horretan zein hizkuntzaz ari den mintzatzen... Ez da ezer galdetu behar, ez baikara inkesta bat egiten ari; gurea neurketa denez, entzundakoa jaso behar dugu.

Azken oharrak:

Euskara gutxi entzutea gogorra izan arren, **beti egia jarri**. Euskaltzaleon joera psikologikoa izaten da errealitateak adierazten duena baino euskara gehiago aditu nahi izatea. Alferrik gabiltza ordea, geure buruak engainatzen: azterketa hau **euskararen egoera ezagutzeko tresna oso garrantzitsua** da eta errealitatea egiazki nolakoa den jakitea interesatzen zaigu. Honetan, mesedez, zorrotzak izan. Taberna, denda eta bestelako leku itxien barnealdeetan neurtzerik ez dagoen arren, **haien sarrera-irteeretan bai**. Hori oso kontutan hartzekoa izan daiteke euria eginez gero batez ere. Bukatzeko, esan, garrantzitsua dela neurketa egun zehatzak noiz izango diren ez iragartzea, bestela gerta daiteke euskaldunek euskara ohizkoa baino gehiago erabiltzea, eta normala den egoeraz bestelako datuak jasotzea.

7.3 Fitxak

7.4 Emaidza orokorrak